



Qvadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singvlos Qvadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibvs, Sacræ Scriptvræ, Et Rervm notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæe Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Qvæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiuè, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Fer. V. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Matthæi
6.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

Psal. 39. 8. inquit lex, Asinum iacere sub onere. O errantes, ô imprudentes in populo, ô stulti aliquando sapite; odientes malum, adhaerentes bono. Bos errans est qui non recedit à malo, qui proximum suum sicut seipsum non diligit; qui putat in iniquitate, bonitatem & salutem reperire. Asinus onustus & iacens, qui pondere peccatorum pressus, malo se interimit, qui putat se proximum conculcare; Bestiam viuunt, qui te offendit, nam stultus est. Num & tu reddens malum pro malo similis efficieris illi?

Pro. 26. 4. Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam, ne efficiaris similis. Errans bos currit, in vanum laborat; iacet asinus onustus & æquè laborat. O for proximi si vadat, si stet, in laboribus est, in animi tristitia, in corporis molestia, & in peccatis est totus & in pœnis: prudentia enim stultorum errans est. Adverte ergo vocem Domini: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis. Laborans bos agnoscat Dominum suum, & onustus asinus præsepe Domini sui. Venite ergo ad præsepe meum, & ego reficiam vos. Venite & faciam vos homines, prudentiores hominum. Videte quòd ego sim solus, apud quem solum possit inueniri requies animabus vestris. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, qui in cruce pendens oravi pro persequentibus & caluminantibus me; qua in oratione me Filiū declaravi Patris mei, qui in cœlis est. Idè enim dixit: Pater dimitte illis, non enim sciunt, quid faciunt. Patrem rogavi, Patrem meum rogavi, qui hi sunt filij charissimi, qui ambulant in dilectione hac, qua diligitur inimicus. Dixi. Non enim sciunt quid faciunt, quia nescius est, imprudens est, ut iumentum factus est, qui fratrem suum odit. Ergo venite ad me, qui erratis: accedite ad me, & illuminamini, & facies vestre non confundentur, sed erit vobis honor, & gloria, & nunc & in perpetuum. Amen.

De operibus nostris. Quis debeat esse ipsorum scopus. De fructu ab ipsis manante. Omnia ista in tribus punctis Evangelij fundantur. Gloria mundana in operibus nostris & leuis & momentanea; honor verò Dei, & grauis & æternus.

VIRA hæc nostra, qua continuè ad mortem tendimus, sic in motu est semper, ut via sit magis, quàm domus; locus peregrinationis, quàm locus habitationis; & hoc necdum propter ipsam corruptibilitatem, qua in terram imus, unde sumpti sumus, verum etiam propter infirmitatem & instabilitatem, propter quam homo semper aliquid facit, & erga aliquid affectu suo mouetur, iuxta quod varias perambulamus vias. Et quoniam (ut ait Salomon.) Aliquorum viæ peruersæ sunt, & infames gressus eorum: prudentia, eaque cœlesti opus habemus, quæ nos per iter rectum ducat ad terminum desiderabilem. Vnde idem Salomon dicebat ibidem: Prudentia seruabit te, ut eruaris à via mala. Propterea Deus quoque quando eduxit Abraham de Vr Chaldæorum, non quòd duceret significauit, sed dixit ei: Veni in terram, quam monstrabo tibi. Ne forte illius intentio à recto declinaret, vel locum culpans, vel illum plus iustè appetens, sed totus esset in manu Domini, nihil præterea quærens, quàm diuinam voluntatem. Eisi fortè non ipse desisteret, Thare pater eius, qui non erat amicus Dei, desisteret ab itinere recto, cuius gratia annos multos substitit in via, Dom'no forsitan expectante eius mortem, antequam amico Abraham determinatum locum demonstraret. Tanti est dirigere intentionem in operibus nostris etiam bonis. En cur Dominus & legislator noster promulgans Euangelium hanc potissimum afferit doctrinam. Attendite ne iustitiam vestram faciatis, &c.

FERIA V. DOMINICÆ DE SAMARITANA. CONCIO PRIMA.

Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus. Mat. 6.

2. Quoniam in opere duo potissimum attendenda sunt, ipsius substantia siue essentia, & illius finis: quia omne per se agens, agit propter finem. Propter hoc Evangelica lex, quæ docet operari congruè, hæc duo potissimum hominibus demonstravit. Operis excellentiâ proposuit Dominus & proposuit; quia suam legem super legem Moyli extulit, ostendens in sua dari perfectiora præcepta. Ideo frequens dicebat: *Audistis quia dictum est antiquis. Ego autem dico vobis.* Rectam deinde intentionem docuit, dum sic loqui aggressus est. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis.* Lex quidem vtrumque proponebat, & bonum opus, & bonum finem; sed in medulla erat perfectio, in cortice imperfectio. De operibus iam videtur, quomodo exterius præcepta deficiebant ab Evangelica perfectione. De intentione rursus apparet, quod omnia in Dei honorè essent dirigenda; attamen temporales aut prosperitates, aut aduersitates pro retributione communiter proponebantur. Hinc iussu Dei, completo itinere per desertum, ingressuris in terram promissionis, pronuntiantur benedictiones his designatæ, qui legem audierint & obseruauerint. Maledictiones verò his, qui legem posthabuerint, & non impleuerint Domini voluntatem, in quibus temporalia & bona & mala proponuntur. Quod ut solemniter ageretur, duos constituit montes Garizim, & Hebal, in quorum vno benedictiones, in altero autem maledictiones proclamarentur. Quia & Tribus distinct, quarum sex benediceret, sex verò maledicerent, totus autem populus ad vtraque responderet. Amen. At in Evangelio proposta est cælestis beatitudo, & regnū cælorū, ut merces propria huic legi, contra verò pœna & æterna transgressoribus intentata est. Ibi etiam maledictiones ante benedictiones pronuntiabantur: at nobis præ omnibus cælestis promittitur beatitudo, ad quam ut ad proprium Evangelij finem nostra dirigatur intentio. Ideo Dominus apertè promulgat: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus,*

alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est. Quæ verò merces nisi cælestis habetur apud Patrem nostrum, qui in cælis est? propterea superius dixerat: *Nisi abundauerit iustitia vestra, non intrabitis in regnum cælorum.* Cælestem igitur mercedem nos spectare vult Dominus, cuius amore accensū rectè operemur.

Matth. 5. 20.

Vbi tria potissimum consideranda proponit. Subiectum, quod intentione recta debet dirigi, nempe opus. Secundum, scopus ad què opus ipsam dirigendū est. Tertium est fructus inde procedēs. De primo dicit Dominus: *Ne iustitiā vestrā faciatis.* De secundò *Coram hominibus, ut videamini ab eis.* De tertio. *Alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum.* Nec contentus regula ista generali, ad specialia documenta descendit, tria in primis exprimens opera, in quibus rectitudo ista intentionis obseruari necesse est, nempe eleemosyna, oratio, & ieiuniū, in quibus quid in cæteris omnibus faciendum sit, clarissimè edocemur. Hodie autem eleemosyna exprimitur, quæ est ipsum opus subiectū, cuius intentio dirigitur dum dicitur *Cum facis eleemosynam, noli tuba canere ante te. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua.* Mercedem verò ostendit dicens: *Et Pater tuus, qui videt in abscondito reddet tibi.*

Diuisio.

Horum igitur primum attendentes notamus intentionem dirigi debere in operibus iustis, quæ Dominus iustitiam vocat, non autem in operibus peccatorum. Cuius rei ratio ista est prima, Proposuit Evangelicam iustitiam, opera videlicet perfectæ, quæ iubet Evangelij, nunc modum illorum exequendorum docet, qui potissimum finis circumstantiâ continet, idè iustitiā regulat. Non enim satis est rem iustam facere, nisi & iustè fiat. Substantia omnis creata, sua habet accidentia: sic habent & actiones humanæ suas dispositiones. Ut sit perfectæ substantia, etiam in accidentarijs dispositionibus suam conuenit habere perfectionem. Nō vinum quodq; apponebatur in conuiuio Assueti, sed præciquum & optimum.

Esph. 1. 7.

Exod. 12. 5. Non agnus quisq; offerebatur in sacrificio Domini, sed agnus anniculus immaculatus. Panes in mensa Domini apponabantur calidi, oleum in lucernis purissimum. Vestes sacerdotales & sacra exigebantur in ministerio sacerdotali. Ita actiones adhibebantur bene factae, vt in oratione leuarentur manus purae, mente deuota fierent oblationes, thorus immaculatus, sic & huiusmodi. Propterea ergo post edoctam iustitiam, addit modum illius faciendae. Secunda ratio est, quia quae per se mala sunt, bonum modum habere non possunt. Ideo illis explosis profus & repudiatis, nullus rectus modus potest adhiberi. Periuria, blasphemia, inobedientia, sacrilegium nulla ratione aut modo possunt bene fieri. Ad quid igitur, docere, qualiter sint faciendae, cum nullatenus sint faciendae? In his, quae per se mala sunt, bona non potest intentio reperiri: sed quae per se bona sunt, etiam male fieri possunt. Nam & oratio aliqua sit in peccatum: & ieiunium aliquando suo aspectu Dominus non dignatur. Et coniugium sine timore Domini contrahitur aliquando. Regulantur ergo recto fine opera de suinatura bona. Propterea Dominus ait: *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus;* id est, ne bonum male faciatis. Hinc colligitur, recte ab Apostolo explosi arque damnari sententiam aut persuasionem illam: *Faciamus mala, vt veniant bona;* & magnus hominum error aperitur, putantium licite posse peierare etiam in iudicio pro salute hominum impiorum, vel quacumq; ex causa. Vnde & coqueretur *Malac. 1. 7.* Dominus quod offerret super altare suum panem pollutum.

4. Quae vt apertius ostendantur, ponamus hanc in res opera distinctionem. Quaedam enim de suo genere bona sunt, cuiusmodi est eleemosyna, de qua loquitur hodierna lectio. Quaedam sunt de suo genere mala, quae lege diuina prohibentur, de quibus in praecedentibus dicebat Dominus.

Matt. 5. 21. Audistis quia dictum est antiquis. Non occides. Non mactaberis. Non periurabis. Quaedam sunt indifferentia, vt manducare & bibere. Quae de se mala sunt,

sic semper mala sunt, vt bene nequaquam fieri possint, nec in bona conuertri. Cum enim essentialiter mala sint, stante illorum essentia ad bonitatem transire non possunt. Si enim bona fierent, eorum essentia destrueretur: atque ita iam non essent opera illa, quae prius erant. Ita ergo per quascunq; bonas circumstantias, & rectam intentionem nunquam recte fieri possunt. De his ergo non est hic sermo Domini: Quae indifferentia sunt, bene possunt & male fieri, vt vel bona sint, vel mala iuxta conditiones, quibus facta sunt. Vt male comedit Adam de ligno scientiae boni & mali, & bene de alijs lignis comidisset. Ita vt abstrahunt a bonitate & malitia, & vt in suo genere considerantur, cum indifferentia sint, sub nomine iustitiae non comprehenduntur, & propterea neque de his est sermo iste Domini. Cum itaque iustitiam appellet, de his perspicuum est ipsum loqui, quae ob bonitatem naturae suae possunt iustitia dici & esse. Quando vero monet, vt sic fiant, quod earum merces non euacuetur, innuit manifeste ea & bene fieri posse & male, ac propterea & bona esse & mala. Haec vt vere bona sint dignaque caelesti mercede, circumstantias bonas omnes quae ad ea requiruntur, habeant necesse est; nam si quae illarum necessarium desit, inde perfecta non erunt, vt vere bona possint dici. Et puto quod propterea Moyses dans praecipua populo, verba multiplicabat, quibus illorum obseruatio exprimebatur, dicens: *Diligas Dominum Deum tuum, & ambules in viis eius, & custodias mandata illius, & caeremonias atq; iudicium;* & alia huiusmodi. Cum autem ex defectu cuiuscunq; circumstantiae, possint bona ista opera in mala conuertri, ad duo capita reducimus istos defectus. Nempe ad defectum rectae intentionis, & ad defectum aliarum circumstantiarum, quaecunq; illae sint: Vt utroque enim modo iustitia, id est, opus de suo genere bonum, potest sua mercede priuari. Puta, si eleemosyna habeat requisitas omnes circumstantias, praeter finem rectum, non habebit mercedem in caelis. Et de hoc

defectu propriè loquitur hic Dominus. Possunt vero & alia circumstantia deest, puta si non seruato loco, vel tempore fiat, si ex furto, aut male acquisito detur, si fiat
Eccl. 12. 6. contra præcepta sapientis, qui dicit: *Bene- fac humili, & non dederis impio, prohibe pa- nes illi dari*
 Bona ista sic male facta, atque ideo vere mala, erant iam in lege damnata, vt neces- se non fuerit Domino speciali ea crimina- tione culpæ. Hæc enim erat Iudæorum iniquitas, qui male facientes cum Deo cõ- tendere volebant: quasi gens quæ iustitiã fecisset, & iudiciũ Dei sui non dereliquis- set. Ideo Deus arguit eorum peccata. Et iubet Prophetæ: *Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorũ.* Me etenim de die in diem querunt, & scire vias meas volunt, quasi gens, quæ iusti- tiam fecerit, & iudiciũ Dei sui non dereli- querit. Rogant me iudicia iustitiæ, & ap- propinquare Deo volunt. Hoc maxime Deum offendit. Ideo & Pharisæi, tempore Christi maxime Deo displicebant, qui cũ essent auari, superbi, & legis transgressores, vellent nihilominus in pretio haberi, quasi gens, quæ iustitiã fecisset. Vnde & Do- minus dixit ad quosdam, qui in se confide- bant, tanquam iusti, id quod legimus in Luca de Pharisæo & Publicano. Et gene- raliter aliquando dixit eis: *Publicani, & meretrices præcedent vos in regno Dei.* Et o- lim insultationi illi: *Quare ieiunauimus, & non aspersisti? humiliauimus animas no- stras, & nefecisti?* Respondit Deus: *Ecce in die ieiunii vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis & percussitis pugno impiè.* Vides malitiam horum operũ ex defectu esse circumstantiarum, quæ, vt bona essent, prorsus erant necessariæ. Num inter nos non sunt peiores? qui nutriunt o- dia, qui alienum vsurpant, qui versantur in volutabro luti, & inquinamento, qui su- pergrediuntur & circumueniunt in nego- tio fratrem suũ, vt decipiant ipsum, de va- nitate in idipsum, qui vana loquũtur vni- quisq; in proximo suo. Hi profecto non sentiunt de Domino in bonitate, arbitran-

tes quod sit eorum similis, sustinens illos in multa patientia, si forte relipiscant, & re- uertant ad Dominum. Quorum via per- uersa sunt, & infames gressus eorum. Hinc & Salomon: *Hosia impiorum abominabi- les, quia offeruntur ex scelere.* Hinc & alius Sapiens: *Immolantur ex iniquo, oblatio est maculata.* Et nõ sunt beneplacitæ subsan- nationes iniustorum, loquuntur sapientes de iis, qui ex eo q̄ proximo surripuerant, Deo offerebant victimas, quas ideo vocat abominabiles, & irrisiones, quasi, qui hu- iusmodi offert, Deũ irideat & subannet. Vnde exaggerans Sapiens subdit: *Qui of- fert sacrificium ex substantia pauperũ, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.* Victimare, id est sacrificare, opus bonum est de genere suo, quia à Deo institutũ est. Sed quale bonum, immolare Deo filium in conspectu patris sui? Quanta crudelitas occidere filium in oculis patris, & præten- dere tamen iustitiã & sanctitatem, quasi hoc sit sacrificium Deo gratũ? Dupliciter itaq; hoc modo malefaciunt homines: Al- tero, quod putant ex bonis quibusdam o- peribus iustificari, cum sint onerati pecca- tis, quibus impii sunt & Deo odibiles: Al- tero quod & ipsa, quæ videntur bona, ipso- rum opera, scelera sunt, abominationes, irrisiones. Huiusmodi eorum sunt, qui im- mundi accedunt ad sacrum; qui alienum retinentes audent Eucharistiã lumere; qui viuentes in cubilibus, & immunditiis au- dent sanctum tangere; qui in contentio- ne, in æmulatione, in mala voluntate accedunt ad altare Dei; qui sacrilegas faciunt confessiones, mentientes Spiri- tui Sancto; qui huiusmodi sacris actio- nibus scelera moliuntur, facientes do- mum D E I speluncam latronum: hu- iusmodi sceleribus tam immanibus, tam horrendis, quid atinet modum adhi- bere?

Pater ergo ex his, quænam sint opera il- la, quæ Dominus intendit per rectam in- tentionem regulare: Illa videlicet, quæ sic sunt bona in se, vt si adsit recta intẽtio, per- fecte bona sint; & si sola illa adsit, mala sint. Quod etiam docet Paulus scribẽs in hunc modum ad Philipenses: *Quidam qui-*

Proh. 2. 15.

Proh. 21.

27.

Eccl. 34. 23

Ecc. 34. 24

6

Phil. 15.

dem

dem & propter inuidiam & contentio-
nem: Quidam autem & propter bonam
voluntatem Christum prædicant: Qui-
dam ex charitate, scientes quoniam in de-
fensionem Euangelii positus sum: Qui-
dam autem ex contentione Christum an-
nuntiant, non sincerè, existimantes præ-
fura se suscitare vinculis meis. Quid e-
nim? Dum omni modo siue per occasio-
nem, siue per veritatem Christus annun-
tiatur, & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.
Hæc Paulus. Bonum opus erat prædicatio
Euangelii, opus (inquam) iustum à Deo.
Poterat hoc fieri recta intentione, nempe,
vt audientes crederent & salui fieret, Chri-
stusque cognosceretur, & glorificaretur.
Aliqui tamen prædicabant, vt contra Pau-
lum iam victum persecutionem excita-
rent, qui erat dux verbi: Quamto enim magis
vigeret prædicatio, eò magis infideles
contra illum insurgerent; & contra Pau-
lum, qui iam propter illum in vincula cõ-
iectus erat, magis accenderentur, peiusque
tractarent. Tanto tamen ardebat Paulus
desiderio, vt nomen Christi propalaretur,
quod dum hoc fieret, non multum pende-
ret, qua id fieret intentione. Sic euenit in
Ecclesia Dei, vt multa bona opera fiant et-
iam intentione non recta, vt in eleëmofy-
nis erogandis, in piis operibus erigendis, in
Ecclesiis frequentandis, in iustitia admini-
stranda, & in ipso quoque Euangelizan-
do verbo Dei, quæ tamen omnia sunt aliis
utilia. Quo modo Gabaonitæ non credebant,
& seruiebant tamen populo in cultu
Dei, ligna & aquam deferentes ad templum.
Immo & templum à quodam Hiram, vt
videtur, infideli ædificatum est: & serui
Regis Hiram qui erant pagani, cedebant
ligna, & deponebant in ratibus, vt ædifica-
tioni templi Salomonis inferuissent. Ho-
rum hominum greges, inueniuntur in-
gentes in populo Christiano, quorum o-
pus, vt ipsis inane est, cæteris non modi-
cum præstat emolumentum. Nam & as-
nus portauit Christum in Hierusalem; &
per daemones manifestata est virtus Chri-
sti; & ministerium Iudæ, qui loculos ha-
bebat, & parabat ea quæ necessaria erant,
& egenis aliquid dabat ex præcepto Do-

Ios. 9 23.

2. Paral. 2.

23.

3. Reg. 5 10

Matt. 21. 7

Luc. 4 33.

41.

Ioan. 12 28

mini, non fuit inane, immò vtile & neces-
sarium. Sed quid prodest huiusmodi ho-
minibus, vt quod exire ab eis, bonum sit;
quod manet in eis, malum sit? His certè
compatiendum est, quod inuoluntè libi-
borent, sumptus inanes dispendant, &
quasi saxa fortia portent in domum Do-
mini, ipsi tamen in imo profundi, nullam
inde percipientes vtilitatem.

Demonstrato subiecto opere, quod re-
gulandum est, de ipsa nunc intentione re-
gulante agamus. De qua tria: Quæ videli-
cet sit recta intentio: Et quod vna tantum:
Eaque necessaria. Quod distortæ inten-
tiones plures sint; & quare vnam solum
Dominus criminatur. De primo. Recta
intentio, eaque sola & necessaria est, qua
in iustitia facienda, Dei gloriam principa-
liter spectamus. Rogabat quidem Iosue
Deum benignum se præstare populo, vt
non caderet ante hostes suos, quod erati-
psi populo in salutem, sed eandem quoque
salutem ad ipsius saluantis Dei gloria di-
rigebat, dicens: *Mi Domine Deus, quid di-
cam, vidēs Israelem hostibus suis terga ver-
tentem? Audiēti Chananaei, & omnes ha-
bitatores terra, & pariter conglobati circum-
dabunt nos, atque delebunt nomen nostrum
de terra: Et quid facies nomini tuo magno?*
Ita nos quoque quidquid facimus, ad Dei
gloriam referre debemus. Cuius ratio est,
quod cum bonum & finis conuertantur,
summum bonum debet esse supremus fi-
nis. Illud autem Deus est: ergo finis vlti-
mus, ad quem omnia dirigenda sunt, Deus
est. Hinc Salomon: *Sentite de Domino in Sap. 1. 1.*
*bonitate, & in simplicitate cordis querite il-
lum.* Id est bene sentire de Domino, bona
sit existimatio vestra de Domino, quod
tunc tantum fit, quando Deum ipsum de-
putamus summum bonum; quam Dei co-
gnitionem sequitur simplex questio cor-
dis; Est enim simplex cor in Deo quæren-
do, quando solus ipse Deus quæritur, non
aliud cum illo, & totum cor non diuisum
erga Deum ipsum conuertitur, illum super
omnia appetens & quærens. Id quod ab eo
fit, qui actiones suas omnes in illum diri-
git, quærens in omnibus Deum glorifica-
re, Deo placere, ipsumque summum bonum
mereri.

mereri. Hoc ut à nobis fiat summopere contendendum est: neq; enim frustra dicit Dominus: *Attendite*. Summā enim attentione studendum est, ut recta sit in omnibus actionibus atq; appetentiis intentio nostra.

8 Atque idē omnibus inuigilandum, ne
 Cant. 2. 15. etiā vulpes paruulæ vineas nostras demo-
 liantur, & ne muscæ morientes perdāt sua-
 uitatem vnguenti. Quod est, quando ob-
 Equ. 10. 1. liqua intentione se cogitationibus nostris
 ita inserunt, ut vel non videantur, vel non
 pendantur aut curentur à nobis. O quis la-
 trunculorum istorū euadet insidias? Pro-
 inde Dominus admonet nos verbo isto:
Attendite. Furtim venit, surripit anguis ille
 latens in herba operas viridantes. *Prauum*
 11. 17. 9. *est cor omniū, & in scrutabile: Quis cognos-*
cet illud? Ego Dominus scrutans cor, & pro-
bans renes. Cor omnium ex sui natura pra-
 uum est, varios habet finus, abditos recessus,
 latentes intentiones, ut ne quidem sibi
 ipsi pateat. Solus Deus profundū penetrat
 abyssi, & secreta scrutatur vniuersa. Prava
 affectiones excaecant oculos etiam prudē-
 tium. Vnde est enim, q̄ munera exteriora
 Exod. 28. 8. tantam habent vim, ut prudentium oculos
 Deut. 16. 19. prouent lumine prudentiæ, nisi quia oble-
 scant cor, & inclinant ad amandū & ad fa-
 uendum iis, qui munera obtulerunt? Sed
 Eccl. 20. 32. omnes sunt se ipsos amātes, voluptatum a-
 matores, carnem nutrientes, quæ sua sunt
 quærentes: & in hoc cæci sunt, declinan-
 tes in obliquitates, ponentes etiam dulce
 in amarum, & amarum in dulce. Amor enim
 humor est, qui si impurus sit, afficit
 palatum & inficit, ut non recte sentiat, ut
 non videat oculis, nec auribus audiat, neq;
 corde intelligat, quæ sunt abscondita cor-
 dis. Ergo, *Attendite vobis.*

9 Paulus plenus sapientiā attendens cor-
 dis omnium prauitatem, nō audeat de cor-
 de suo ferre sententiam. *Sed neque* (inquit)
 1. Cor. 4. 3. *me ipsum iudico. Qui autē iudicat me Do-*
minus est, Qui & illuminabit abscondita re-
nebrarum, & manifestabit consilia cordiū.
 Quo consilio quæ intentione quis quid
 Num. 8. 2. fecerit, tunc apparebit manifeste. Lucernæ
 Tabernaculi erant ad partem austrālē cō-
 tra meridiem, ut noueris splendorem etiā
 Tom. 1. Bellintani.

meridianum non sufficere ad illuminatio-
 nem mentiū. In splendoribus sanctorum,
 in luce splendida, quæ intra sancta iugiter
 rutilabat, iudicium cordis nostri incundū
 est, si veri luminis compotes esse volumus.

In lege Domini meditandum est: Nam con-
 Ps. 118. 24. *siliū meū iustificationes tuæ.* Inquit Pro-
 pheta. Hoc concilio ducti non errabimus
 in scrutandis consiliis cordis nostri. *Visus*
 Heb. 4. 12. *est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabi-*
lior omni gladio ancipiti, & discretor cogita-
tionum, & intentionum cordis. Iste solus dis-
cernit cogitationes & intentiones cordis: per-
tingit enim usq; ad diuisionē animæ, & spi-
ritus. Discernens, videlicet, quæ ab anima
 procedunt, vbi in actione corpori coniun-
 cta, & corporalia & sensibilia sapit: quæ
 rursus à spiritu prodeunt, qui carni operā-
 do non est concretus, sed discretus per vim
 potentia suæ, quæ sine organis corporis o-
 peratur. Et idēo facilius cœlestia contem-
 platur, & sequitur legem mentis aduer-
 sariam legi membrorum. Vider ergo quæ à
 carne suggeruntur, & declinant à mandatis
 Dei; videt quæ spiritus concupiscit secun-
 dum legem Dei: & hoc pacto discretor est
 cogitationum & intentionum cordis; &
 iudicium eius iustum est. Propterea Sa-
 piens: *Sine mendacio consummabitur ver-*
 Eccl. 34. 8. *bum legis, & sapientiā in ore fidelis compla-*
bitur. Perfectio legis nullā admittit men-
 daciū, nullum falsum iudicium, recte in-
 dicat, verum docet, operum aperit, secre-
 tarimatur, verrens & conuertens animas,
 ut nihil opertum sit, q̄ non reueletur, neq;
 absconditum, quod nō sciatur. Ex quo se-
 quitur quod edoctus in lege & verax, ple-
 nam faciat clarāq; sapientiā, videlicet,
 ut qui secundum legē iudicat de occultis,
 veram aperiat viam prudentiæ, factus pō-
 derator spirituum, & scrutator cordis: & ita
 nullum ibi sit mendaciū. Hic est modus
 discernendi abditas cordis intentiones.
 Quem modum, quia mundani non tenēt,
 sibi ipsis occulti sunt, se ipsos nesciunt, neq;
 qua incedant via, probe norunt. O igitur
 quam salubre, necessariumq; præceptum!
Attendite ne iustitiam vestram faciatis co-
ram hominibus, ut videamini ab eis.

Nunc ad secundum accedamus, videli-

cet, quod qui à recto recedit itinere, mul-
 tipliciter errare potest. Errat (inquit Salo-
 mon) *qui operantur malum: misericordia,*
& veritas preparant bona. Recta linea, vna
 est; obliqua, infinita. Qui à via recta de-
 clinat, potest ad finitram diuertere & ad
 dexteram, idque variis atque infinitis. Sola
 virtus recta est, ipsaque rectitudo; quam
 virtutem sapiens per misericordiam intelli-
 git & veritatem: quod est in Scripturis
 frequens: Nam quod per veritatem, vera
 virtus intelligitur, habetur à Ioanne scri-
 bente: *Maiores horum non habeo gratiam,*
quam ut audiam filios meos ambulantes in
veritate. De misericordia sic declaratur:
Ruth 3. 10. Booz dixit ad Ruth: *Benedicta es à Domino*
filia, & priorem misericordiam posteriore su-
perasti. Priorem misericordiam sic antea i-
Ruth 2. 11. dem Booz explicauerat. Nuntiata sunt mi-
 hi omnia, quae feceris forui tue post mor-
 tem viri tui; & quod reliqueris parentes
 tuos, & terram, in qua nata es, & ueneris ad
Ruth 3. 10. populū, quem antea nesciebas. Posteriore
 vero nunc tangit dicens: Quia nō es secu-
 ra iuuenes pauperes siue diuites. Hoc di-
 cit; quia illum, cum esset senex, iussa à fo-
 cru, requisit iure propinquitatis in mari-
 tum. Ecce quod per misericordiam intelli-
 git virtutem & iustitiam illius. Vnde mox
 subdit: Scit enim omnis populus mulierē
 te esse virtutis. Vnde & misericordia acci-
 pitur pro sanctitate, vt in Psalmo, vbi
Psal 4. 4. nos dicimus: *Mirificauit Dominus sanctum*
suum: Hebraea habet misericordem. Vbi
 verò simul coniunguntur misericordia &
 veritas, multo magis omnem exprimunt
 iustitiam & sanctitatem. Virtus ergo prae-
 parat bona, quia facit rectos corde, & diri-
 git pedes eorum in viam pacis & felicitatis.
Pro. 14. 22. Ergo erant qui operantur malum, pe-
 reutes de via recta, & per obliuationes
 ad interitum incedentes. Et hoc per varios
 casus, atq; per tot discrimina rerum, vt vix
 errores istos possimus dinumerare; pluri-
 ma enim sunt peruersae viae, innumerabi-
 les errorum semitae: Sicut alius trahitur à
 voluptate, alius à potestate, alius à vanita-
 te, alius à diuitiis, alius ab honoribus, ali-
 us à fauoribus, & haec sic inordinate con-
 cupita adeo sunt inter se perplexa, vt vnū

ad aliud, aliud praeterea etiam ad aliud or-
 dānerur, vel potius deordinetur. Ille diui-
 tias appetit, vt honores per illas consequatur,
 commoda, voluptates, & huiusmodi.
 Hic verò honores prosequitur, vt inde di-
 tior fiat. Quapropter merito de Leuiathan
 scriptum sit, quod nerui testiculorum eius
 perplexi sunt. Vbi appetitus regnat, & libi-
 do, qua quodlibet concupiscitur, ibi per-
 plexitas neruorum est, inter se varias col-
 ligantium appetitiones. At Dominus, vnā
 tantum tenuit inordinationem, per quam
 ceteras quoq; omnes intelligi voluit, quae
 potissimum opera Phariseorum contami-
 nabat, qui gloriam quaeiebant ab homini-
 bus. Ideo ait: *Ne iustitiam vestram faciatis*
coram hominibus, vt videamini ab eis.

Quare autem hanc culpauerit in primis,
 quod erat tertium videndum, haec videntur
 fuisse rationes. Primū, quod in hac potissi-
 mum Pharisei arguendi essent ac Scribae,
 qui omnia opera sua faciebant, vt videren-
 tur ab hominibus, quos propterea Domi-
 nus arguens subinde clamabat: *Va vobis Scri-*
bae & Pharisei, hypocritae. Et eminentiorem
 declaraturus legem suam, quam veterem,
 ita exorsus est: *Nisi abūdauerit iustitia ves-*
traplus quam Scribarum & Phariseorum,
non intrabitis in regnum colorum. Quo nō
 simpliciter legem illam culpate, aut illi de-
 trahere videretur, sed ea ratione, qua a Pha-
 riseis verbo doceretur, & facto exprime-
 retur. Et idcirco caute dixit continuē: *Au-*
distis quia dictum est antiquis; minime autē
 dixit. Lex Moysi sic vel sic praecipbat. Vt
 notet ergo cum maxime Phariseorum vi-
 tia, qui vel legem interpretabantur, vel vt
 illius obseruatores se iactabāt, eam in pri-
 mis fugillat intentionem eorum, qua ho-
 minibus quaeiebant placere. Alia ratio ea-
 que potior est, quod recta intentio ea sola
 cum sit, qua in operibus nostris solistude-
 mus Deo placere, inter obliquas illa ma-
 xime arguenda erat & arcenda, qua dire-
 ctē ex opposito homo ipse sibi studet pla-
 cere gloriam propriam quarens, quae soli
 Deo debetur.

Quapropter haec gloriae appetitio pugna
 videtur aggredi contra Deum; veluti cum
 Rege illo superbiae, dicens: *Conscendam*
 in cor-

in cœlum. Et vide si non hoc est, quod de
 gigantibus illis primis post diluuium scri-
 ptum est. Et dixerunt. Venite, faciamus no-
 bis ciuitatem, & turrim, cuius culmen per-
 tingat ad cœlum, & celebremus nomē no-
 strum. Vides gloriosos ad cœlum tenta-
 tes ascendere? Non mirum ergo, si Deus ab
 hoc nefario opere linguarum confusione
 illos compefcuit, vt qui contra Deum pu-
 gnare conabantur, à Deo ita confunderen-
 tur, vt quæ sita ab illis gloria esset in confu-
 sione ipsorum. Et idcirco inquit vocarum
 est nomen loci eius Babel, id est confusio.
 Merito ergo Dominus etiã in Euangelio
 contra huiusmodi gloriosos. Vultit & hoc
 pacto Dominus (hæc sit tertia ratio) ad ra-
 dicem arboris securim ponere, vbi origo
 est & iustitiæ, tum verã tũ falsã, in demq;
 iniustitiæ. Nostri ipsorum naturã sic com-
 parata est, vt in penetralibus nostris atq; in
 profundiori interno cordis nostri ignicu-
 lus quidam sit subflucens & ardens, quo
 tamen subobscure lucem intuemur vir-
 tutis ac veritatis, atque ad eam colendam
 propensione quadam naturali inclinamur
 & excitamur. Quoniã verò gloriosa qua-
 dam res est atq; honorabilis, virtus; hone-
 stumq; vere bonum quod sit necesse est, &
 inde est, quod virtutem naturaliter cum
 appetamus, gloriam omnes consequenter
 naturæ ductu requiramus. Atq; inde est, qd
 virtus ab omnibus communiter, vbi se nõ
 immiscet carnis concupiscentia & naturæ
 corruptio, probatur, laudatur, & expetitur.
 Licetumque apud mundi Sapientes est ha-
 bitum, gloriam querere: nescientes enim
 æternam, temporalem prosequabantur.
 Et inter virtutem & gloriam, hæc est,
 quoad rationem, illas appetendi differen-
 tia, quod virtutis splendor cum in aliis e-
 mineat clarus, qd nulla nostra praua cupidi-
 tas in aliis adsit, neq; virtus aliena nobis et
 secundum carnem officiat, propterea in a-
 liis illam semper commendamus, eosque,
 qui illa sint præditi, & amore prosequimur
 & honore. Honor verò quasi nos tangit,
 nosq; clarificat. In illius concupiscentia
 ita sumus, vt illum libentius trahamus ad
 nos, neque in nobis ipsis ita fugimus vitio
 corrupti, quam de decore deturpari. Hæc

nobis à Salomone sapientissimo illo sunt
 manifesta. Ecce communis amor virtutis.
Qui dicunt impio, iustus es: maledicent eum Pro. 1. 24.
populi, & detestabuntur eos Tribus. Qui ar-
guunt eum, laudabuntur, & super ipsos ve-
niet benedictio: Vnde est quod populis cõ-
muniter laus impiorum displiceat, argui-
tio verò si placeat, vt arguentes laudent &
benedicant, benedicentes autem maledi-
cant & detestentur, quia vitii naturaliter
ab omnibus improbat, probatur autem
virtus. Iam verò de honore notum est om-
nibus, quod gloriam concupiscimus vni-
uersi, quo propterea proposito præmio ad
virtutem vndique animamur. Hinc Salo-
mon, vbi aggreditur homines ad virtutem
& sapientiam accendere, sic hortatur: Au-
di fili mi disciplinam patris tui, & ne dimi-
tas legem matris tue, vt addatur gratia ca-
piti tuo & torques collo tuo. Patrem & ma-
trẽ inducit hortantes, à quibus filii vt
naturam acceperunt, nisi bonum minimè
possunt expectare. Duo autem bona ma-
nifestè spondit gratiam videlicet & glo-
riam; ac si dicat: Carus eris hominibus;
hæc est gratia capitis: Et apud illos glorio-
sus, hæc torques colli. Hinc Matathias ad
filios. Viriliter agite in lege, quia in ipsa
gloriosi eritis. Et sapientia frequenter dile-
ctoribus suis, atq; cultoribus gloriã repro-
mittit. Rursus Salomon gloriæ amissione,
quasi stimulo pungens incitat ad virtutem.
Gratia & amicitia liberant, quas tibi serua,
ne exprobrabilis fias. At si dicat. Gratiam
hominum, & illorum amicitiam tibi com-
para & retine, quod virtute consequimur,
alioqui eris sine honore opprobriis affe-
ctus. Hinc est quoque, quod sine culpa
iudicatur vir, qui spiritu zelotypiæ concitatus,
scire voluerit de vxore, an fuerit
adultera, adducens ad templum & faci-
ens quæ hac in re præcipiuntur. Tamen
in huiusmodi inuestigatione, quæ pecca-
uerit, moreretur. Et quod in seelere alio
nullo minimè constituta esset huiusmodi
inuestigatio, in qua selestus moreretur,
sed in hoc tantum, quod est adulterium,
ostendit Deus, maximum crimen esse,
quo deturpatur homo & dehonestatur,
gloriaq; sua priuatur; Mulier enim inquit
Ecce 2 Apo-

Pro. 1. 24.

Pro. 1. 25.

1. Mach. 2.

64.

Pro. 25.

10.

Num. 5. 31.

1. Cor. II. 7. Apostolus gloria viri est. Qua propter gloria si in confusionem conuertatur; damnū grande nimis incurrit homo; & tam grande, vt etiam si occultum sit scelus, nec testibus argui possit, Deus se illius exhibeat detectorem pariter & vltorem. Ad remigitur reuertentes: est hypocrisis origo, quando gloria verē ex virtute oriatur, hanc potissimum, quæ virtuti tribuitur, appetit, qui gloriosus apparere desiderat. Hancque venatur diligentius virtutem prætexens apud homines. Quia in re duo sibi parat emolumenta. Alterum est potior gloria, alterū maior illius certitudo. Amplior quidem gloria, quoniam ex virtute nascens, est maior certitudo propter communem animi cōceptionem, quod honore digna sit virtus. Huc ergo spectauit Dominus in hac doctrina, vt fontem putificaret, ex quo hypocrisis fluxus emanat atque inordinata gloriæ appetentia. Facile namque vbi nostrarum affectionum fons ab ea, quæ recondita est magis virtutisque proxima, eiusque velamine circumamicta, mundatus fuerit, alia quoque inordinationes auferentur ex animo, & quominus in illum ingrediantur, statuetur obex: cupit enim Dominus & curat, vt omnia munda sint nobis, & propterea immunditiarum scaturiginem nobis intercludit.

Quarta igitur sit ratio quam obtem distortam hanc maxime intentionem in medium explodendam protulerit, quod hæc multorum maiorū sit causa. Etenim vt diximus contra Deum pugnat, illiusque maxime honori detrahit. Vbi homo se cōstituit alterū Deum, vt ferē dicat sicut superbiæ Rex: *Similis ero Altissimo*. Altissimo (inquit) non Deo, nō Omnipotenti, aut Sapienti, sed Altissimo. Quare Altissimus? quia sumus, cui si quis æqualem se faciat, rapinam cōmittit. Ad summum omnia tanquam in finem vltimum referuntur. Ergo qui se finem præstituit, ad cuius gloriam, quæ facit, referantur, nonne iste similem se, quantum in ipsa est, facit Altissimo? Et quæ Dei potest esse maior iniuria? *Ne gloriosus* (inquit Salomon) *appareas coram Rege, & in loco magnatorum ne steteris*. Et audebit superbia tua te Altissimo æquiparare non in

loco magnatorum, sed in cathedra Dei sedere: quin & ipsum deponere potentem de sede, vt illius tu solium gloriæ teneas? Arguat te malitia tua, quæ tam est aperta, vt ab omnibus merito exprobretur, vt necesse non videatur illam nos verbis amplius probro dare. Et quando ad virtutem proximē accedit concupiscētia ista, veluti petens ad dexteram illius sinistramque sedere, eo quod virtuti gloria sit cōiuncta, perspicuum est & consequens, in capite illam aliarum affectionem esse constitutam; nam simul ac recesseris a virtute, in hanc illicō incidis, a qua deinde continuato gradu procedas ad alias. Ergo ad reliqua multa declinamus mala, vbi regnat ista tam peruersa libido. Et veritatis testimoniū. *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam, quæ a solo Deo est, non queritis?* Qui laborant, vt ab hominibus honorificentur, hi certē ab humilitate longē absunt: At humilem spiritu suscipit gloria, quæ a solo Deo est. Hic ergo, qui humilitatem abiiciens ab hominibus gloriam studet recipere; de his est, qui gloriā ab inuicē accipiunt, & gloriā non querunt, quæ a solo Deo est. His vero aditus ad fidē interclusus cum sit. *Quomodo enim (inquit) vos potestis credere? nullatenus erit virtutum accessus, vbi omnium erit vitiorum ingressus, vt profecto radix omnium malorum sit ista cupiditas.* Merito itaque Christus in lege sua condenda eam ablegat a suis singulariter. Tertium tantē illius malitiæ argumentū sit, quod quæ omnium maxime cara sunt Deo, hæc aliis a Deo, in illius contemptū tribuntur. Iustitiæ porro opera ista sunt, quæ Deo auctore, & institutore comparantur, elemosyna, ieiuniū, oratio, cetera que huiusmodi opera, quæ Christus iustitiam vocat, Dei lege præscripta sunt atque præcepta. Qui vero in his querit gloriam propriam, a Deo illa manifeste auferit, alitque offert, nempe vel sibi vel hominibus. Et hoc quam graue scelus? Quia in re, quæso, Deo similis est homo, nisi in virtute & iustitia? Ergo iustitia Dei similitudo est, qua homo ad similitudinem Dei factus filius est Dei; hanc si tollas, hominem, qua ratione filius Dei est, intermis

13

14

15

terimis. Hac Deum priuas, qua nihil illi ca-
 rius. Quia ablata, iam homo non est homo
 Dei. Heu quantum scelus! Culpat Deus,
 quod de populo suo quidam immolauerat
 filios suos & filias suas daemoniis: verū
 vt turpiorem & horribiliorem eorum of-
 fendat iniquitatem, eosdem eorum filios
 ac filias, quas immolauerunt daemoniis, fi-
 lios suos vocat ipse ac filias. Ecce illius
 querela per Ezechielem Prophetam. *Et tu-
 listi filios tuos, & filias tuas, quas generasti
 mihi, & immolasti eis ad deuorandum.* Nū-
 quid parua est fornicatio tua? Immolasti
 filios meos & dedisti illos consecrans eis,
 nempe idolis. Doluit supra, quod fecif-
 sent sibi imagines, quibus obtulerunt bo-
 na Domini. Et oleum meum, & thymiana
 meum posuisti coram eis: Et panem meū,
 quem dedi tibi, simulam & oleum, & mel,
 quibus enutriui te, posuisti in conspectu
 eorum. Sed quod maxime omnium illi di-
 splicuit, & in quo offensus fuit, hoc est,
 quod filios illis immolauerint. *Immolasti
 (inquit) filios meos.* Qui verò filij Dei, si nō
 iustitia: si non virtutes: si non opera bona?
 An non de illis potest intelligi quod scrip-
 tum est: *Interrogate me super filios meos, &
 super opus manuum mearum.* Heu quanta
 iniquitas! quae maior rapina, quam ista ef-
 fe potest, vel etiam cogitari? *Reddite, quae
 sunt Caesaris, Caesari, & quae sunt Dei, Deo.*
 Si alienum non licet in hominibus vsur-
 pare; erit, qui de manu Dei rapiat, quae il-
 lius sunt, quae cara illi sunt? Filium suum in
 mortē mittit, vt acciperet de fructu vineae,
 qui est fructus iustitiae. Repleti inquit Apo-
 stolus) fructu iustitiae, & fructum tu illum,
 pro quo Christus mortuus est, auferes de
 manu Dei, & trades alienis? Videte quanta
 mysteria, quanta quae latent documenta in
 his verbis Domini. *Attendite ne iustitiam
 vestram faciatis coram hominibus, vt vi-
 deamini ab eis.* Quaramus ergo Dei glo-
 riam, & non perdamus quae operati sumus,
 ne sit inanis labor noster.

SECUNDA PARS.

MULTAS rationes alias potuisset Do-
 minus adducere, quam obrem in o-

peribus iustitia; nō hominum gloria qua-
 renda sit, sed solius Dei. Hac vna tamen
 contentus ait. *Alioqui mercedem non habebitis
 apud Patrem vestrum, qui in caelo est.*
*Sit elemosyna tua in abscondito, & Pater
 tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi* Vbi
 duo. Primum, quam meritō sic variē re-
 munerantur, qui varios istos habent fines
 in iustitia sua faciēda. Secundum, quae sit
 propriē merces ista. Ad primum ex modo
 loquendi Christi sit perspicuū, cur sic ho-
 mo variē remuneratur. Nam quibus serui-
 mus in opere nostro, ad hos pertinet nobis
 conferre mercedem. Quibus autem obse-
 quium praestatur, pertinet ad eosdem o-
 pus probare obsequij nostri. Etenim ad o-
 culum sic seruire tenemur, vt quod faci-
 mus, illis ex conuentione placeat. Et idē
 mercedem daturi, opus contemplantur,
 an iuxta conditum patratum sit atq; per-
 fectum. Propterea Creator omnium Deus,
 quoniam a nemine sui operis mercedem
 expectabat, illud sibi soli tunc seruauit cō-
 templandum. Ob hanc enim causam scrip-
 tum est: *Vidit Deus cuncta quae fecerat, & Gen 1. 31.*
erant valde bona. Et Salomon dixit: *Gloria Pro. 25. 2.*
Dei est, celare verbum. Nam & ad eius glo-
 riam pertinet secreta tenere iudicia & con-
 silia sua, quasi nulli prorsus redditurus sit
 suarum operationum & voluntatum rati-
 onem. At verò quod huiusmodi sunt Reg-
 um consilia atque dispositiones, vt meri-
 tō valeant inuestigari ac tuto, illis glorio-
 sum est: Tenentur enim sic suum regimen
 disponere, vt ab omnibus probetur & cō-
 mendetur, ac propterea dignum sit quod
 inuestigetur. Et ideo Salomon adiicit: *Et Pro. 25. 2.*
gloria Regum inuestigare sermonem. Vbi per
 sermonem & verbum, opus phrasi He-
 braicā intelligendum est. Ergo qui in ocu-
 lis alienius operatur, hac se ratione facetur
 operari in illius obsequium: a quo propte-
 rea sui operis merces expectanda est. Ho-
 mines ergo, coram quibus operaris & facis
 iustitiam tuam, tu ipse tibi deputas remu-
 neratores. Et merito dicit Dominus: *Mer-
 cedem non habebitis apud Patrem vestrum.*
 Qui vero in abscondito facit, vbi solus Pa-
 ter videt, is a Deo Patre iustitiae suae pra-
 miam praestolatur. Quod aperte Christus
 Ec 3 man-

manifestavit dicens: *Sit elemosynarua in abscondito. Et pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.* Præterea tu ipse operi tuo, si taxasti mercedem, ut propter illud honorificeris ab hominibus, aliam profectò, neque aliud debet velle, quam si assequeris, quod concupisti, iam tenes. Si verò, qui te honoret, extet nullus, cur queraris non est: nullus enim tibi illam promisit, cum aliquo non conuenisti, ut quemquam compellere valeas, ad reddendam tibi tui operis mercedem. Is verò qui in sua iustitia facienda solum querit Dei beneplacitum & honorem, eoque contentus est, accipit misericordiam a Deo salutari suo; qui quominus mercedem expectamus, quòd sic illi obsequentiùs seruiamus, eò ampliorem mercedem donare donatur.

16 Quæ autem sit merces ista disquirere meditantès, primò attendimus, quòd quæ ab hominibus expectatur, cuiusmodi sit, exprimitur dicente Domino: *Cum facies elemosynam, nolit tibi canere ante te, sicut hypocrita faciunt in Synagoga & in vicis, ut honorificentur ab hominibus.* Vides hominem ab hominibus expectatù? nam quòd ista sit merces, declarat subicens: *Amen dico vobis, receperit mercedem suam.* Merces verò quam apud cœlestem Patrem expectamus, alia nulla nobis nota manifestatur, quam his verbis: *Pater tuus reddet tibi.* Sed ex altera alteram licet coniecere, ex notiore ignotam, cœlestem ex terrena, ex humana diuinam. Humana illa, honor est; & hæc quoque honor est: nam utrobique honor queritur. Ibi honor hominù, hic honor Dei. Honor ille hominum dicitur, quoniam ab hominibus exhibetur, sicut & exquiritur. Hic verò dicitur honor Dei, propterea quòd Deo tribuitur. Poterò Deus dixit: *Quicumque glorificauerit me, glorificabo illum.* Ergò dum Deum honoramus, honor ille recidit super nos, gloriosè ut simus & nos; atque ob id, & in hac parte, honor est merces nostra, quæ a solo Deo est. Sed honor mundanus duas hæbet conditiones, quarum opposita in cœlesti reperiuntur. Leuis enim ille est & momentaneus: Hic verò cum grauis tum æternus.

1. Re. 2. 30.

Has igitur mercedes diligentius expendamus, ut sciamus & quæ a Deo donata sunt nobis, & quæ mundus simul ut offert, aufert. Et a parte hominù exordientes poteramus imprimis quòd honor est merces ista. Cuius nomen adeo mentes illicet, ut etiam à Sapiente dicatur: *Melius est nomen bonum, quàm diuitia multa.* Quin & alius Sapiens iubet. Curam habe de bono nomine. Sed prenũ suum non à se habet gloria, sed ab origine sua, vnde procedit. Virtus pretiosam facit gloriam, sicut & gloria filiorum, patres eorum sunt. Ut enim virtus est grata, ita gloria reputatur in pretio, & ea homines delectantur. Ideo in Canticis dicit Sponsa: *Oleum effusum nomen tuum.* Et in Ecclesiaste scripsit Salomon: *Melius est bonum nomen, quàm vnguenta pretiosa.* Quod si aliunde gloria quam à virtute proficitur, vel virtus illa solida nõ est ac veras sed apparens modo: Profectò gloria illa, ut quantumvis splendeat, umbra est & vapor ad modicũ patens; neque enim quæ in se inania sunt, aliis possunt veritatem communicare. Imò quòd plus est, gloria ista humana tanta est perniciosa, ut virtutum, quæ alioqui vera esset & verò digna honore, sola sui appetentia inficiat & interficiat, ut iam verè in virtutum numero aut bonorum non sit. Qui enim ideo virtutem colit, ut honorificetur ab hominibus, rem non facit honorabilem, quæ debeat ab hominibus vel à quoquam glorificari: ideoque verè huiusmodi virtus nõ est virtus. Et qui sic laborat, stultus verè est, propterea nihil est quòd honorificetur. Audi Salomonem: *Quomodo nix in aestate, & pluuia in messe, sic in decens est stulto gloria.* Nam fert natura, ut descendat nix æstiuo tempore? Num hominibus commodum est, ut tempore messis inundent pluuia? Ita neque meritò honorandus est stultus, & nec illi gloria quidquam afferat commodi & vtilitatis.

Repugnante itaque tum verò iudicio, tum beneficio, sicut non decet stultum gloria, ita quæ illi ab hominibus cõferatur, in ignominiam commutatur. O stultorũ ignominiosè insipientiũ stultitia! Verumtamen quæcunque illa sit aut cuiusmodi:

Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Auram captate dicuntur, qui gloriam ab hominibus accipiunt, quia profectio aurea leuis est, eiusmodi gloria, absq; vilo pondere de ore hominum procedit per verba leuia nullius ponderis, nullius pretij, nullius soliditatis. Quae leuior, quae so, merces, quae vilior, quae minime digna aestimari atq; perpendi? & laborat tamen homo, vt illam assequatur: Et laborat in vanum, sicut qui dixerunt: *Venite, celeberrimus nomen nostrum, in vanum laborauerunt & asiscentes turrim* Ita in vanum laborauerunt, qui gloriam aemulantes Iudae Machabaei dixerunt: *Faciamus & ipsi nobis nomen, & eamus pugnare aduersus gentes.* Fugati sunt enim. Et quam leuis gloria, quae lo, credentiu ex circumcissione quorundam, qui circumcissionem ingerebant *Vi in carne* (inquit Apostolus) *vestra gloriantur?* Hinc sequitur vt momentanea quoq; sit gloria & gloriatio ista. Dum illa accipis praeuolat, in momento euanesceat: *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.* Iam non adhuc accipiunt: In momento, in ictu oculi peris si accipis, amittis dum recipis; simul atque assequeris gloriam, ab illa destitueris.

19. Nam gloriam sapientes possidebant; stultorum exaltatio, ignominia. Quid dicit Salomon? *Gloriam sapientes possidebunt.* Non enim transit ab illis, cum illis manet, eam tenent, possident, illa fruuntur. Corona illorum de lapide est, & de lapide pretiosos, non de aurea leui, de verbo volante: quoniam a Deo est: *Possuisti in capite eius coronam de lapide pretioso.* At stultorum exaltatio & gloriatio ita breuis est, vt illam mox ignominia subsequatur. Et illorum recordatio non cum laude fit, sed cum vituperatio magis. Nam & in Prophecia ait Dominus: *Gloriam eorum in ignominiam commutabo.* Et per Sapientem: *Nomen impiorum delebitur.* Quin magis & per Salomonem: *Memoria iusti cum laudibus, & nomen impiorum putrescet* Vt necdum pereat, verum & putreat. O stulti apud homines! o impij apud semetipsos! Hoc solo nomine Christus auertere nos studuit ab hypocrisi, quod in vanum labo-

ratur, quod merces accepta est, vt praeterea nihil exspectandum sit emolumentum. Sed quid? si quid remunerationis illos etiam in futura vita maneat, exprimere voluisset? Quid si addidisset vt alibi: *Va vobis Scribae & Pharisaei, qui comeditis domos viduarum, orationes longas orantes; 14. propter hoc amplius accipietis iudicium.* Heu longam vestram orationem productius sequitur & amplius iudicium. Non queritis modum gloriam, sed & questum, domos comedentes viduarum, quae in suis necessitatibus vobis mandant deprecationes. Et his eisdem, qui circumibant mare & caridam, vt facerent vnum profelytum. Cum id non salutis illius causa, sed gloriae suae praestarent, nonne assignat mercedem futurae damnationis: Et facitis eum (inquit) filium gehennae duplo quam vos. O vanitas vanitatum, quae & gloriam vanam in praesenti, & gehennam veram requirit in futuro.

At iustitia, quae honorem dumtaxat respicit Altissimi, mercedis promissionem habet vitae, quae nunc est & futura, eamque magnam & maximam. Pater enim est qui reddit, & Pater caelestis. Pater (inquam) caelestis reddens. Si Pater est, diligit filium: paterna autem dilectio & magna est & efficax, non verbo & lingua solum, sed opere & veritate. At Pater caelestis potens est, vt magnam dilectionem magnus effectus consequatur. Voluit hoc innuere Dominus Iesus dicens: *Si quis Ioh. 12. 26. mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus.* Magnus enim Pater, est Pater Christi, qui Deus est. Ergo si Pater noster est, magna est illius dilectio atq; bona voluntas erga nos. Si Pater est Christi Dei, magna est eius potestas ad benefaciendum filijs. At vero si ita benefacit, vt reddat magnum erit profectio bonum, quod dabit nobis; magno nos afficiet honore. Non enim pater reddit filio in ratione dati & accepti, sed pro paruis magna, pro debitis obsequijs paternam hereditatem. Et quod dicit Dominus: *Reddet tibi;* non videtur quandam obligationem in patre erga filium insinuare? Tantum quippe ad Dominum & Patrem nostrum valer amor ille

Ne sincerus, quo in illius seruitute non videamus nosmetipsos, sed ipsum tantummodo spectamus, illi soli placere studentes, illius facere voluntatem, ipsius solius gloriam querere, ut veluti se nobis obligatum offerat, ut quo minus commodum nostrum attendimus in eius obsequio, eò magis ipse bonum nostrum nostramque salutem perficiet. Multum enim valet seruiuentis sincera dilectio & intentio, etiam

Ruth. 1. 11.

erga homines. Vide Ruth focrum suam sincere amantem, nihilque in adhesionem ad illam suam utilitatis dispicientem Reuertimini filia mea: dicebat Noemi ad Ruth, & ad cognatam suam: Reuertimini filia mea, quid venitis mecum? num ultra habebitis filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis? Id illis, quod posset illas illicere, ut impossibile proposuit & obiecit. At Ruth, quae non proprii commodi causa agebatur, sed amoris purissimi, constans adhaesit illi.

21.

Ruth. 4. 11.

Hanc amoris sinceritatem Deus absque fructu, copiosaque mercede abire non sinit, nam eam in uxorem copulauit cum Booz, qui proxime descenderat ex Nahasson, qui fuerat Princeps in Tribu Iudae. Cuius benedixerunt maiores natu in populo & populus omnis, qui erat in porta: *Faciatur Dominus hanc mulierem, quae ingreditur domum tuam, sicut Rachel, & Liam, quae aedificauerunt domum Israel, ut sit exemplum virtutis in Ephrata, & habeat celebre nomen in Bethlehem.* Quae horum benedictio in effectu coniuncta est: Nam & celebre nomen non in Bethlehem modo, sed ubique, & omni tempore iam habet, estque & erit iugiter cunctis virtutis exemplum, ut sciat omnis caro amorem purum ampliori dignum esse mercede. Nam ipsi Ruth, quae parentes suos reliquit, datus est filius, Filius Dei. Ideo enim & libellus iste, qui Ruth intitulatur, scriptus est, ut Christi generatio continuatam haberet non interpolatam sessionem. Et propterea in calce illius dicitur: Haec sunt generationes Phares; Phares genuit Efron; Efron genuit Aram; Aram genuit Aminadab; Aminadab genuit Nahasson; Nahasson genuit Salmon; Salmon ge-

Ruth 4. 18.

nuit Booz; Booz genuit Obed; Obed genuit Isai; Isai genuit David. Si homines sic diuincit amor purus, quin & Deus ipsum, qui in eo delectatur; Quanto plus erit Deo carus amor iste, quod ipsum solum Deum, nobis ipsis speretis, inuenitur? Gloria ergo, quam Deus se glorificantibus reprobis mittit ac reddit, magna est, atque hominum gloriam in immensum excedit.

Propterea tres habet oppositas illi conditiones, easque maximas. Vana est illa leuis & breuis: Haec itaque vera est grauis est & aeterna. Cur vana illa? quia vanam habet originem, falsam videlicet solummodoque apparentem virtutem. Virtus autem vera est iustitia; quae in directione cordis Deo conficitur, Deum laudat & honorat. *Confitebor (inquit) tibi in directione cordis: in eo quod didici iudicia iustitiae tuae.* Discere in schola Christi, est operari: *Discite (inquit) a me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem.* Requiem autem non inuenit, nisi qui verè mitis est: & humilis corde. Hic ergo solus discit. Didici ergo iudicia iustitiae tuae id est praeccepta, quibus iustitia continetur: etenim illa feci. Faciens autem iustitiam hanc, & dirigens ad te opus & cor meum: Confiteor tibi Pater, quia abscondisti haec ab hominibus, & tibi soli reuelasti iustitiam, quam in abscondito ubi tu solus vides, ego perperavi. Vera ergo iustitia ista est; quoniam tua est, qui verax es & ipsa veritas. Didici enim iudicia iustitiae tuae. Didici (inquam.) Ergo non a me ipso scientiam istam habeo, quae est iustitia: A Deo ergo est, qui dixit: *Discite a me.* An non Filius ipse dicebat? *A me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, haec loquor.* Hinc Paulus: *Non habens meam iustitiam, quae ex lege est, sed illam, quae ex Deo est, iustitia in fide.* Qui in lege gloriabantur putantes ex operibus legis iustificari, ignorantes Dei iustitiam, suam querebant statueret sibi illam tribuentes, non Deo; gloriam sibi, non Deo ex consequenti tribuebant; quae gloria sicut & iustitia, falsa erat & vana. Qui ergo in Deo gloriantur existimantes, quod gloria virtutis illorum ipse est, hi soli gloriam

veram

nequuntur. Quemadmodū namque Deo ipsi verā & iustitiam & gloriam offerunt, haud secus veram gloriam ab eo merentur & assequuntur. An non vera gloria, qua Deus amicos suos honorat? *Nimis, nimis honorificati sunt amici tui Deus.* Vt vera est, ita & grauis, non volatilis: ex ore enim Altissimi prodit, vt in animas sanctas se transferat. Gloria ista est non in ore hominum, non in verbis transeuntibus, sed in splendoribus sanctorum, in operibus electorum, in vera exultatione Dei & Angelorum, in veritate Christi, qui dixit apertē: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, & coram Angelis Dei.* Non extrinsecus modō est gloria, sed ab intus. Gloria enim nostra est testimonium conscientiae nostrae, quia cor nostrum non reprehendit nos. Sed tamen quia Deus est maior corde nostro, humiliamur coram illo, dicentes: *Quia serui inutiles sumus.* Qui autem sic se humiliauerit, exaltabitur.

Rursus, si grauis est gloria haec nostra, non mox euanescit: Sicut enim iustitia manet in saeculum saeculi, ita gloria, quae de iustitia orta est; quin de mercede magis iustitiae intelligitur, quod dicit: *Iustitia eius manet in saeculum saeculi.* Propterea Psalms: *Gloria & diuitiae in domo eius, & iustitia eius manet in saeculum saeculi.* Quod est dicere, gloria & diuitiae, quae merces sunt iustitiae, non transibunt, sed manebunt in saeculum saeculi. Ita & sapiens cum hac mercede gloriae & diuitiarum, quae a sapientia procedit, durationem longam coniungens ait: *Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiae, & gloria.* Vbi aduerte quod si per manus opera intelliguntur, in manibus sapientiae esse diuitias & gloriam, simulque longam vitam, hoc est virtutum, quae sunt in manibus, praemia ista esse, videlicet abundantiam, & honorem: quae non fugiant, sed diu maneat. Non enim de manibus sapientiae, quae terram fundauit & caelos stabiluit, quaeuis potentia rapit praemia, quae ipsa suis amicis seruat & confert. Ergo aeternum gloriae

pondus operatur in nobis? pondus, quia non leuis gloria; aeternum, quia non breuis. Hinc & Sapiens: *Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri pretiosi & magni. Bona vita numerus dierum, bonum autem nomen permanet in aeuum.* O si possemus mercedem istam intelligere, si gloriam hanc mente comprehendere; sed si nil potes aliud capere, attende quod a Deo Patre nostro veniet, *Qui est in caelis*, qui dexteram habet plenam & sinistram, qui non vna manu, non vno modo, non vno saeculo duntaxat, sed plena vtraque manu, sed multifariam multisque modis, sed in praesenti & in futuro saeculo tribuit abundanter.

Gloriam igitur Dei quaramus: haec sit pars nostra, haec fors nostra. Quo magis te gloria nudaueris totum Deo tribuens, inde gloriosior apparebis, inde mercedem magis referes abundantem. *Et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.* Hinc Sapiens: *Bono animo gloriam reade Deo, & non minues primitias manuum tuarum. In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sacrificia decimas tuas. Da Altissimo secundum datum eius, & in bono oculo ad inuentionem facito manuum tuarum. Quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.* Quid in bono animo, nisi recto corde & prompta voluntate Deum glorificare? Haec autem gloria non verbis tantum redditur, sed operibus; primitias, decimas, voluntarias oblationes afferendo & offerendo: Haec & his similia laetanter, promptē, & ex corde exhibenda sunt, quia homines vident ea quae patent, nempe munera exteriora; Deus autem intuetur cor; cuius signum est vultus hilaris, & plurima hostia. Ita Deus glorificatur factō, opere videlicet & veritate. Audi iam mercedem: *Quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.* Prior ipse dedit, tu retribue illi. Da Altissimo secundum datum eius. De datis tibi ab Altissimo da illi: & eadem mensura, qua mensus est tibi, tu illi remetiare: si multum, multum; si modicum, etiam modicum libenter impertiri

Job. 4. 9. stude. Et quamuis de bonis illius des illi, adhuc tamen iterum reddet tibi. Quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi, non tantundem solum, sed septies: tantum, quantum illi dederis; tantum reddet tibi non semel, sed septies, sed septuagies septies, centuplum tantum, & hoc in vita presentis, & in futuro vitam aeternam. Quis tam liberali Domino non seruiat? Dat prius ipse talenta, & lucrantem ex illis constituit super omnia bona sua.

25. Terram promissionis prior dedit ipse in **Exo. 22. 29** hereditatem populo suo. Inde primitias requirit in professione directi dominij. Inde exigit decimas tanquam perfectior, conservator, ut longo viuant tempore super terram, quam tradidit illis possidendam. Inde sacrificia & oblationes, ut illum tanquam verum Deum colant, ut norint verum fuisse pretextum, quo illos eduxit de Aegypto, nempe ut immolarent illi, ut seruirent, ut colerent, ut adorarent. De primitijs audi legem: Cum intraueris terram,

Deut. 2. 6. 1. quam Dominus Deus tibi daturus est possidendam, & obtinueris eam, atque habitaueris in ea, tolles de cunctis frugibus primitias, & dices ad Sacerdotem. *Profiteor hodie quod ingressus sum in terram, pro qua iurauit patribus nostris, ut daret eam nobis.* Audin' inculcantem? Cum intraueris terram, & obtinueris eam, & inhabitaueris: non ingressio tantum, non acquisitio, sed inhabitatio exigitur, ut ad primitias tenearis. Bona Dei ante dantur perfecte, tum datorem per primitias cognoscimus & profitemur. Sic intellige de decimis & sacrificijs. Pollicebatur Sathanas omnia, quae daturus non esset, sed sui adorationem sacrilegus flagitabat: Dominus autem prius liberauit, deinde seruitutem sacrificiorum exegit. Nonne igitur adorandus, nonne pura mente colendus, cuius gratia est animus nobis, corpus & omnia? Et quid quaeso reddet? Pro terrenis caelestia, pro temporalibus sempiterna: temporalia prior dedit. Si igitur temporalia pro redditis temporalibus reddat, temporalis negociatio erit ista nostra, in ratione dati & accepti. Cum ergo dixit Domi-

nus: *Alioqui mercedem non habebitis a Patre vestrum, qui in caelis est.* Caelestis caelestia tractat, caelestis caelestia reddit: nam & nos, quae damus illi, caelestia sunt; & thesaurizamus thesauros in caelis. Si terram inhabitantibus das, in terra manent quae das; si des ei, qui habitat in caelis, qui recipit, in caelis recipit; In caelis nihil, nisi quod est verè caeleste, reperitur. Ergo qui caelestia recipit, caelestia reddet. Hoc est septies id est abundanter, quia abundanter ministrabitur nobis introitus in aeternum regnum Domini nostri Iesu Christi.

Heus quantum honum, modo ascenderet super cor nostrum, modo aliqua saltem ex parte intelligeremus. Salomon conatus est pluribus verbis exprimere, quae nobis bona proueniant a sapientia, protestatus est pretiosa omnia terrae nihil esse comparatione bonorum, quae dat ipsa Creatrix caeli & terrae. Beatus homo, qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius negotiatione argenti & auri primi, & purissimi fructus eius: pretiosior est cunctis opibus, & omnia quae desiderantur, huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiae & gloria. Via eius via pulchrae & semitae illius pacificae. Lignum vitae est his, qui apprehenderint eam; & qui tenuerint eam, beatus. Quid attinet haec singula prosequi? Conatur Sapiens per visibilia declarare. Sed quid plura? Dominus Sapientiam fundauit terram, stabiliiuit caelos prudentiam, &c. Quid est hoc? Quid opus est (inquit) per haec sensibilia pretiositatem ostendere eius Sapientiae, a qua haec sensibilia omnia processerunt? In ipso sint omnia necesse est, a quo omnia prodierunt. Tantum haec cogitemus. Ideo Salomon demum infert: *Fili mi, ne effluant haec ab oculis tuis. Haec semper aspice, iugiter intueri, nunquam effluant, aut recedant ab oculis mentis tuae; & verè beatus eris; quia veris bonis, manentibus gradibus, perpetuis potieris.* Quae in seipsis fluunt, haec effluant ab oculis tuis, tanquam dies hesternae, qui praeteriit. Quae manent,

manent, manent ante oculos tuos, vt ea iugiter contempleris, ne effluant ab oculis tuis. Auerte oculos tuos ne videant vanitatem. Conuerte oculos tuos, vt videant Veritatem. Quod si vana & fluentia videre delectat, vide illorum vanitatem, illorum fluxum, sicut ille qui dicebat. Vidi in omnibus vanitatem & afflictionem animi, & nihil permanere sub sole. Sic vide transeuntia, sicut transeunt aquas fluminis; vt noueris, te, si illis inhæreas, alio transferendum, te iugiter commouendum, agitandum, vtgendum, circumuoluendum, sicut rotam molendini, quam aquarum currentiū inaperus circumgyrat, te, sine vlla quiete vitam hanc irrequietam & turbatam acturum. Lignum vitæ est sapientia his, qui apprehenderint eam. At eam deserentes à loco voluptatis, emittuntur ad vallem, vbi fluunt aquæ. Emisit eum (inquit) de Paradiso voluptatis, vt operaretur terram de qua sumptus est. Cur ita: Ne forte mittat manum suam & sumat de ligno & comedat, & viuat in æternum. Non dignus est iam vita permanente, emittatur, euiciatur, commoueat, sit in perpetuo transitu & fluxu ad deteriora prioribus; operetur terram, de qua sumptus est. Altera uis sua originem, recessit à Deo creatore suo, in quo solo quietam & tranquillam vitam agere potuisset, inquietam nunc agat, & laboriosam operans terrâ, de qua sumptus est, unde originem traxit; sua origo, sit sua arugo, quæ inficiat, infirmet, frangat, conterat, interimat, vt uiuat in laboribus & in doloribus moriatur. Hæc si consideret homo, conuertet pedes in testimonia Dei, quæ quia in æternum fundata sunt, possunt requiem dare. *Hæc, hæc fili mi non effluant ab oculis tuis, vt bene sit tibi.* Et Pater tuus reddat tibi, & habeas mercedem apud illum, qui uiuit & regnat in sæculum sæculi. Amen.

strorum. Opera nostra bona, bene sunt facienda, ne eorum fructum amittamus. In Morali contra eos qui propriam, non Dei gloriam in operibus querunt.

SI verum Sapientia dixit: *Spiritus meus super mel dulcis*; maxima animi propensione illud nobis prouerbum attendendum est & accipiendum. Comede fili mi mel, quia bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo. Sic & doctrina sapientia animæ tuæ: quam cum inueneris, habebis in nouissimis spem, & spes tua non peribit. *Quid dulcius melle?* Profectò spiritus virtutis; sapientia super mel est dulcis: Comedamus igitur, & accipiamus in nobis sapientiam ista, cuius dulce dinem non nunc duntaxat gustabimus, sed illa replebimur in nouissimis diebus. Docet n. & ed ducit, vbi sit vita & pax, vbi requie inueniemus animabus nostris. Vbi satiabimur in mensa Domini, dulces cum illo capiētes cibos. Et spes nostra non peribit; quia nec faller promissio, nec desinet possessio, nec erit vnq̄ fastidio, dulcissima illa fruitio. Videte autem si Dominus Iesus sit prudens ille, de cuius ore procedit mel, dum nobis sapientia profert, q̄ in hodierna sancti Euangelii lectione exposita est nobis: Vbi ait. *Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus.* Mel profectò sunt verba ista, & dulciora super mel & fauum. Quod mel comedim⁹, vt monet Salomon, quando corde auido accipimus hanc doctrinā, qua spe gaudētes veluti melle atq; fauo dulcissimo delectamur.

Quam vt suauis degustemus, in duas tribuemus partes, quarum altera uisionem habeat Domini docentis ac monentis, quid facere debeamus: rationē altera excitantem ad id p̄standum, q̄ iubetur a Domino. De illa audimus: *Attendite ne iustitiā vestrā faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.* Cū ergo facis elemosinam noli tuba canere ante te. De secunda verò. *Alioquin mercedē nō habebitis apud Patrē vestrū, quā in cœlis est.* Et Pater tuus, qui uidet in abscondito reddet tibi. Partē primam exequentes primum videamus, quid intelligat De⁹ per hoc

Encl. 11.
1. Pa.
6.
Prou. 3. 18.
Gen. 3. 23.
Prou. 3. 21.
Prou. 3. 21.
Prou. 3. 21.

Ecc. 24 27
Prou. 24.
Iudic. 14. 18.

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

Qualis esse debeat intentio operum no-

hoc quod dicit, *coram hominibus, & in abscondito*. Hoc enim declarat ipse dicens. *Cū facis elemosinam, noli tuba canere ante te, sicut hypocrita faciunt in Synagoga & in vicis, ut honorificentur ab hominibus*. Face-
 re ergo *coram hominibus*, ut videamur ab eis, est honorem ab hominibus querere de opere iustitiæ, quod facimus. Ergo facere *in abscondito*, est gloriam non querere ab hominibus, sed à solo Deo, qui videt *in abscondito*. Non ergo vel absconditum iubetur, vel manifestum prohibetur, nisi adhuc finē, ut gloria Dei tantummodo spectetur. Propterea si etiā in occulto quid fieret, habito respectu ad gloriam nostram, vel ad alium finem, qui non sit gloria, hoc nihilominus à Deo reproberetur. Rursus si opus fiat manifeste, aperto solum oculo ad gloriam Dei, istud profecto aspiciet Deus & accipiet, & habebit gratum. Vnde Paulus: *Vnusquisque proximo suo placeat in bonum, ad edificationem*.
 Ita etiam Dominus: *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est*. Per publicum ergo & per absconditum intelligit Dominus finē, qui in operanda iustitia spectatur ab operantibus. Cuius finis excellentia siue in malo explicatur per magnam manifestationem, quæ sit tuba canendo, & per summum absconditum, in quo nescit sinistra, quid boni dextera operetur: quasi dicat: Adeo sit opus tuum in occulto, ut neque tu ipse, qui operaris, illud quantum possibile est, intuearis. Non enim parua vanitas, quod tu ipse tuum opus contempleris, gaudens in illo, & glorians in te ipso ut operatore eccellente. Eo enim pacto tu ipse te ipsum laudas, & à te ipso, qui homo es gloriam venaris humanam. Deus quidem vidit quod esset bonum quodcumque fecerat, & lætatus est in operibus suis, veluti ludens in orbe terrarum. Quoniam verò omnia propter semetipsum operatus est, quæ ab ipso sunt, & non ab alio. At nos nec ipsi à nobis sumus, & omnia opera nostra in nobis operatus est Dominus: & ideo si lætamur in operibus nostris, tanquam in nostris, vana est lætitia nostra, manis est gloria nostra. At si exultamus in illis, tanquam in operibus Creatoris, dantes illi gloriam, cui est gloria & imperium,

plenum est gaudium nostrum non inane. Ideo enim iubebat Dominus. *Et lætaberis & epulaberis in conspectu Domini Dei tui*. Hinc & Psalmus: *Magnificauit Dominus facere nobiscum, facti sumus lætantes*. Vides quomodo lætandum est in eo, quod Deus ipse magna in nobis facit, in conuertendo captiuitatem nostram, eruendo de malis, bonisque replendo.

Secundo videamus, quod Dominus obli-
 quam intentionem potissimum damnat in operibus iustitiæ, quia in his facilius surgit proprii honoris questio, sed verè in omnibus illam intendit arguere, sicut in omnibus vult nos Dei gloriam solummodo spectare. Iuxta quod Paulus iubet: *Sine manducatis, siue bibitis, siue aliud quidquam facitis, omnia in gloriam Dei facite*. Expressit autem in primis cibum & potum, tum ut doceat ea, quæ indifferentia sunt, & quæ vitæ sunt necessaria ad Deum referenda esse, tum sic nobis esse viuendum, ut Domini simus, siue viuamus siue moriamur. Sicut enim dolet Deus quod ieiunium celebrantes non illi ieiunabant, ita lege cauebatur ne quosdam cibos nisi in conspectu illius ad templum comederentur. *Cum ieiunaretis* (inquit) *& plangeretis, nunquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comedistis & bibistis, nunquid non vobis comedistis, & vobismet ipsis bibistis?* Huc autem facit, quod docet Paulus: *Qui manducat, Domino manducet: gratias enim agit Deo*. Et qui non manducat, Domino non manducat; & gratias agit Deo. Nemo enim nostrum sibi viuunt, & nemo sibi moritur: Siue enim viuimus, Domino viuimus; & siue morimur, Domino morimur.

Videamus quæso si forte oblatio de simila istud figurarit. Anima (inquit lex) cum obrulerit oblationem sacrificii Domino, simila erit eius oblatio, fundetque super eam oleum, & ponet thus. Si per victualia, & victum figuratur vita. Vnde Paulus à manducatione transit ad vitam: quid vitam magis, eamque mundam figurat expressus, quam simila nempe nobilior farina: pars? Ex farina quippe fit panis, qui adeo cibus est communis & consuetus, ut per manducare panem, simpliciter intelligatur manducare.

Gen. 1. 31.

Prou. 8. 31.

Prou. 16. 4.

Isai. 26. 12.

Deut. 36.

Psalm. 117.

1 Cor. 10.

Zach. 7. 1.

Deut. 10.

Zach. 7. 1.

Rom. 14. 6.

Leuit. 2. 1.

ducare. Farina autem potius sumitur quā panis, tum quia tota panis substantia, qua nutrimur, farina est; nam aqua apponitur, ut simul compingatur, & coqui possit, in qua coctione aqueus humor absimitur, ut videtur; tum quia farina cum exordium sit panis, vitam nostram praesignat vsque ab initio eius. Simila verò, quae flos est farinae, vitam puram designat & immaculatā. Super hanc, quando Deo offertur, funditur oleum, & thus ponitur. Oleum istud illius erat generis, quo lucerna nutriebatur, ut essent ardentes; recte ergo per oleū intelligitur lumen, cuius esca & origo est. Thus autem quod bonae vitae odor & fama intelligatur sapiens habet aperte, dum

Ecc. 49. 1. Iosiam Regem commendat: ait enim memoria Iosiae in compositione odoris facta opus pigmentarii. Etenim huiusmodi artifices aromata componunt diuersa, quae suauem redolent odorem. Vnde & Sapientia: Famam suam ac memoriam proponit sub horum aromatum odore. Thus ergo quod communis vsus ad odoris fragrantiam assumit, aperte vitam notat, qua dici possit cum Apollolo: *Christi bonus odor summu.* Quae ergo vita Deo offertur, haec splendorem emittat & odorem, ut in illa Deus honorificetur. Hinc est, quod quando mulieris vita suspecta erat, & zelotypiae sacrificium offerebatur nō similia, sed hordeacea farina admouebatur, neque fundebatur oleum, neque Thus ponebatur, quia non erat in odorem suauitatis, sed ad adulterium inuelligandum. Offeret (inquit lex) oblationem pro illa decimam partem fati farinae hordeaceae, non fundet super eam oleum, nec imponet thus, quia sacrificium zelotypiae est. Farina hordeacea vitam despectam ex suspitione prendit. Decima verò erat pars sati: Propterea quod in discrimen versabatur, utrum ne relicto marito thoro cum altero viro esset polluta, atque ita decalogum hoc in praeepto violasset.

Exod. 20. 14. Non moxchaberis. Neque oleū, neque thus adiciebatur, quia nō in odore suauitatis Domino, ad est non in illius honorem offerebatur, sed ad detegendā veritatem. In summa igitur figuris istis edocemur, ut sic Domino viuamus, ut vitam nostram hostiam

viuentem offerentes; siue manducamus, siue bibimus, siue aliud quidquam facimus, omnia in gloriam Dei faciamus.

Tertio videamus modum simul cum ratione coniunctum, quomodo & quomobrem Deum in operibus nostris glorificemus. In his doctor noster sit Apollolus, qui ad Corinthios ita scribit: *Quid habes, quod non accepisti? quid gloriaris quasi non accepisti?* Ostendit quippe his verbis, de eo nos tantummodo opere posse, quod nostrum est, gloriari: nā de aliorum virtute, ac bonis gloriari adeo stultum est, & praeter rationem, ut quisq̄ minimē inueniatur, qui id faciat, nisi quatenus forsitan alterius bonum sibi tribuat. Et propterea qui ex operibus legis se arbitrabatur iustificari, quasi ipse sua virtute ea patretur; & propterea meritis suis iustificationem tribuēs, se suae iustificationis causam deputabat. Ille non in Domino gloriabatur, sed in seipso. Et hoc adeo verū est, ut idem dicat Apollolus: *Si Abraham ex operibus iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum.* Quod ut breuiter intelligas & aperte, aduerte animo, quod ad iustificationem duo sunt necessaria, fides & opera. Fide quippe cū Deo coniungimur, à quo iatus virtus fluit bene operando ac meritorie. Propterea si quis fide vacuus operetur, nō quasi ex virtute, q̄ administrat Deus, sed à semetipso; hie gloriam propriam quarit, veluti qui seipsum ipse iustificauit. Quomodo etiā de verbis, non de operibus tantum dicebat Dominus. *Qui à semetipso loquitur, gloriā propriam quarit.* Gratia vero qua per fidē accipitur, si operibus vacua sit, in vacuum accipitur, & sine fructu efficitur, ac propterea fides sine operibus mortua est, non valens viuificare mortuos neque iustificare. Vnde quod dicit Paulus: *Ei qui non operatur, credenti autem in eū, qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum propositū gratiae Dei.* Ne sic intelligas, ut opera protus abiiciantur, sed ea tantū de quibus ibi mox ante. Ei qui operatur, merces nō imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Opera (inquā illa, q̄ homo quasi à semetipso facit, propter q̄ q̄ sibi sit iustificationis causa falso putat,

non verò illa, quæ per fidem ex Dei gratia proficiuntur. Hanc quippè doctrinam Paulus propter illos, & contra illos docuit, qui non ex fide Christi, sed ex legis operibus homines tenebāt iustificari. Stat ergò propositum, quod nisi de bonis propriis, pro quibus alij cuiquam non teneatur, gloria tur nemo apud semetipsum. Quæ gloria vana est, fallax, & quemadmodum fugax & transitoria, ita perniciem afferens multam hominibus.

- Vt ergò non frustra gloriam quæramus nostram, sed Dei, non inaniter Principis Apostolorum præceptum suscipiamus; vbi
- 1 Pet. 4. 11.** ait: *Si quis loquitur, quasi sermones Dei sicut quis ministrat, tanquam ex virtute, quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum, cui est gloria & imperium in sæcula sæculorum.* Omnia nostra tum verba tum opera si bona sunt, Dei sunt, a quo est bonum omne. Qui ergò in Euangelij prædicatione laborat, cognoscat margaritas illas, quas mittit ante homines, non sibi ipsi comparasse, sed ministrum se Dei esse, & dispensatorem mysteriorum Dei, constitutum à Deo super familiam suam, ut det illis cibum in tempore, non de pane proprio, sed Dei. Ita labor suus in Domino non ex virtute sua est, sed ex virtute quam administrat Deus. Itaque
- 1 Pet. 4. 11.** nec sua propria dispensas, sed quæ Dei sunt, nec à se vires haberi laborandi in vinea Domini, sed ab eo, qui portat omnia verbo virtutis suæ: ita in omnibus honorificatur Deus. Sic ergò docemur bonum, quodcumque facimus, non nostrum, neque ex nobis esse, sed ex Deo, ut illi totum tribuamus, quod bene agimus.
- Deut. 1. 15** Si enim Iudices constitui voluit, ut discerneret quod cuiusque esset, quomodo sustinebit, ut quod illius est, propria nobis auctoritate usurpemus? Neque pauperis permittebat respectum haberi; sed iustum dicebat iudicium iudicare. Ut intelligentes propria unicuique etiam Deo esse reddenda. Et quare in portis urbis? ut ciues exteris non essent superiores, nec exteri civibus. Vult etiam Deus ipse equalitate nobiscum iudicari. Nunc ergò viri Iuda, & habitatores Ierusalem iudicate inter me &

vineam meam, & vincas cum iudicaris. Stremus & appropinquemus iudicio. Appareret autem ex iusta sententia, omnia Dei esse. Reddamus ergò quæ sunt Dei, Deo. Hinc est quòd primogenita, & decimæ, quæ omnia ex præscripto legis Dei erant, non in proprios usus ab hominibus usurpari patiebatur, sed Deo necesse erat offerri; admittebat tamen Deus, ut non solum ex imolatis ederent, sed etiam, quasi illis apponeret ipse in domo sua mensam, de bonis Domini comederent, & hoc hilariter, illum laudantes & honorantes, quia cibus & potus hilarem reddunt. Vnde est illud: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea; & labijs exultationis laudabit os meum.* Hinc iterum est, quòd non permittebat Deus, ut se inciderent, aut faceret caluitium super mortuo, aut tangerent siue manducarent quid immundum; ut se quasi rem diuinam, non suam ipsorum seruari ad nuncium Dei. Vnde ibi præmittit Deus. Filij estote Domini Dei vestri, non vos incidetis, nec facietis caluitium super mortuo, quoniam populus sanctus es Domino Deo tuo, & te elegit, ut sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus, quæ sunt super terram. Ne comedatis, quæ immunda sunt. Redduntur autem Deo, quæ Dei sunt, dum sic Deo tribuuntur, ut ex illis honorificetur. Vnde & alibi. Dominus elegit te, ut sis ei populus peculiaris, & custodias omnia præcepta illius; & faciat te excellentiorem cunctis gentibus, quas creauit in laudem, & nomen & gloriam suam; ut sis populus sanctus Domini Dei tui. Cui enim res omnes & gentes creatæ sunt à Deo in gloriam suam; idem ut honoretur ab eis, populum hunc elegit, quasi suum peculiarem, in quo specialiter honoretur, dum ille se Deo seruat, & per sanctitatem suam Deum sanctificat & honorat. Ut quemadmodum in sacrificijs adeps, & pars quedam nobilis incendebatur super altare, reliqua remanentem usum offerentium. Ita de cunctis gentibus populum istum peculiarem sibi segregauit, qui totus esset Dei, per quem oblatio etiam gentium esset in honorem Dei. Donec factum sit plenum holocaustum, in quo fiat quod scriptum est:

Omnes

*1. Cor. 4. 2. Omnes gētes laudate manū vobis, in hīlitate Deo
Rom. 15. 16 in voce exultationis; nempe quod plenitudo
1. Pet. 4. 11. do gentium iniret ad altare Dei, & omnium
gentium oblatio sit accepta. Ita visum est
secundum Principem Apostolorum, quod
Deus honorificatur, quando quæ illius
sunt, illi tribuuntur, & non aliter, quam si
cur res diuinæ vsurpantur a nobis. Et hic
est scopus & finis, ad quem omnia nostra,
& iustitiæ potissimum ad Deum sunt refe-
renda.*

SECVNDA PARS.

7 **Q**VANTVM attinet ad secundam partē
huius lectionis, quæ agit de mercede,
quæ oritur ex iustitia sic vel sic facta, ad rē
1. Cor. 8. *1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30.*
1. Cor. 8. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30.
Mat. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30.
Mat. 5. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30.
Pro. 14. 30.
Falsū est in mente hortatio sancti Ioannis in E-
pistola sua secunda. *Videte vosmetipsos, ne
perdati, quæ operati estis, sed ut mercedem
plenam accipiatis.* Res ista non parui mo-
menti, digna est ex sua præstantia, quæ se-
dulò ascipiatur & continuè; propterea &
Dominus dicit. *Attendite,* & sanctus Euan-
gelista. *Videte vosmetipsos:* totum bonum
nostrum ex nostris operibus pendet. Filius
enim hominis venturus est in gloria Pa-
tris sui cum Angelis suis, & tunc reddet v-
nicuique secundum opera sua. Ita enim
decreuit Deus, ut vniuersa, quæ fecit, ad
finem per illorum opera pertingerent, ad
quem ab ipso Creatore fuerunt destinata.
Propterea & terram fecit germinare, &
cælos illuminare, & animalia per cibum
vivere, & hominibus inseruire. Hic quip-
pe illorum est finis. At finis hominum al-
tior altiora exigit opera, quibus illum pos-
sit assequi. Quæ opera in nomine iustitiæ à
Domino comprehensa sunt, dicente: *Nisi
abundauerit iustitia vestra plusquam Scri-
barum, & Pharisæorum, non intrabitis in
Regnum cælorum.*

Circa quæ cum dicat Dominus. *Atten-
dite,* duplex nobis est attentio necessaria.
Altera, ut bona opera faciamus: Altera, ut
ea sic faciamus, ut non perdamus illa. In o-
peribus faciendis dupliciter peccatur: cum
si non fiant, quod est omissio; tum si oppo-
situm illorum magis admittamus, quod
est commissio. Contra quæ duo nos mo-
net parabola illa Salomonis. Per agrum

hominis pigri transiui; & per vineam viri
stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ, &
operuerant superficiem eius spinæ & ma-
ceria lapidum destructa erat. Quod cum
vidissem posui in corde meo, & exemplo
didici disciplinam. Parum itaq; dormies,
modicum dormitabis, pauillum manum
conferes ut quiescas; & veniet tibi quasi
cursor egestas, & mendicitas quasi vir ar-
matus. Hic primum vides licere & prodes-
se aliquando aliorū facta sineq; respicere,
ut inde, etiam si ipsi fuerint insipientes, sa-
pientiam nobis valeamus comparare. Ideo
exemplum sibi proposuit stulti Sapiens, &
didicit disciplinam. Dominus quoque ob
oculos suorum vanitatem obicit hypocri-
tarū; ut inde nos discamus simplicitatem.
Noli (inquit) *tuba canere, sicut hypocrita fa-
ciunt.* Vidit sapiens in pigritia stulti ege-
statem inde sequentem, quam & mendi-
citatem ad illam amplificandam dixit esse.
Docuit Dominus egestatem nihilominus
sequi hypocritarum vanitatem. *Aman dico
vobis, & ceperunt mercedem suam.*

Rationem apposuit Sapiens, cur tale pi-
ger incureret incommodum, nempe quod
totū repleuerunt vrticæ, & spinæ operue-
runt. Hoc & Dominus intelligi voluit in-
nuens, hypocritarū iustitiam inanem esse,
ac sine fructu, hoc est enim mercedem ac-
cepisse, id est iam nullū reliquū esse emol-
umentum. Sic aliud & Sapiens, narrans,
maceriem vineæ esse destructam, vnde
possint extranei, si quem fructum ager at-
tulerit vel vinea, illum decerpere, & aspor-
tare. Etenim fructum illum iustitiæ, qua-
liscunq; sit, perdunt, quoniam intentum
laborant vanitatis. Beneque obseruandum
est nobis, quod in agro pigri fructum ali-
quem Sapiens non allerit se vidisse, sed v-
ticæ tantum & spinas. Propterea quòd ho-
mo, qui pigritia innexus non operatur bo-
num, nedum sine fructu manet, verum &
vrticæ obruit & spinæ. Vides nunc & omis-
sionem & commissionem: otium & steri-
litas hæc est omissio: vrticarum & spinarū
punctio hæc est commissio. Quoniam si ter-
ram non colueris, spinas & tribulos germi-
nabit tibi. Si iustitiam non feceris, pecca-
to absque dubio obedies concupiscentiis.
Nam

Nam anima nostra sicut terra, aut fructum bonum aut germē malum edat necesse est. Quod enim plus in pondere fundata est super stabilitatem suam, eo magis in germine suam prodit instabilitatem vt ē vestigio cœli, vbi mouenter magis in substantia, nihil ex se producunt in efficacia. Ergo si virtute sis vacuus, vitio redundabis, quia

Ec. 32. 19.

Pro 2. 4. 33

Psal. 48. 9.

Mat. 20. 6.

Iob 7. 3.

Ioan. 9. 4.

10

2. Ioan. 2.

Mat. 20. 9.

terra inculta vepribus operitur. Et multā malitiam docuit otiositas. Et otiosus homo necessario est, cum infructuosus tum spinosus. Ab his auocat nos Sapiens promittens mendicitatem, quæ & velox sit & potens, velox vt cursor, potens vt vir armatus: quo monemur, vt illicō provideamus; nam citō illa superuenit: Id quod si non præstabimus, iam præsidium cōtra illam nullum erit nobis, quandoquidem armis munita venit & fortitudo dine, vt illi nulla possimus ratione resistere. Et propterea ab oculis pigri, somnus fugiet, vt iam neque dormire possit, neque dormitare aut quiescere. Sed laborabit in æternum, & viuet adhuc in finem pro modico illo otiositatis somno, qui vt vmbra transit. O squalidus aspectus hominis non operantis bonum, o marcidus effectus! Vt quid ergo statis tota die otiosi? certē otiosus in die, noctes sibi vacuas numerabit: nam venit nox, quando nemo potest operari.

Sed iam ad alteram considerationem accedamus, quæ non opus bonum modo, verum & benē factum exigit. Porro sanctus Ioannes de bonis operibus & benē factis loquebatur, monens: *Ne perdatis quæ operati estis.* Quibus tamen si desisset perseverantia, ea perderentur, & abirent sine mercede, quæ in sero tantum datur die completo & opere: alioqui si quis ante solis occasum exeat à vinea, opus intermittens, tunc nō aderit, quando operarius reddetur merces. Aliqui porro, qui manē defuerunt, acceperunt in sero mercedem suam, at nullus in sero absens quatumcunque in die laborauerit, fructum referet & præmium suæ fatigationis. Hos ergo monet Ioannes. *Ne perdatis quæ operati estis, sed mercedem plenam accipiatis.* Id, defectu perseverantiæ si contingat, longē plus si debiti finis desit circumstantia, continget

operantibus: qui non benē bonum fuerint operati, captantes ex iustitia sua humana auram, gloriam ex illa Deo non tribuentes. Hi namque cum mercedem suam acceperint, nō plenam mercedem accipient. Ergo videte vosmetipsos ne perdatis quod operati estis, siue quod operamini, sed vt mercedem plenam accipiatis. Stultum, sapiens illum vocauit, quoniam esset piger. Per agrum hominis pigri & per vineā viri stulti trāsiti. At quis stultior sit nescio. Vtrumne qui otio marcescit, an qui frustra laborat? Ego credo, quod si redarguti fuerunt qui in sero otia bantur; si qui vineam fuerant ingressi, eam malē coluissent, vel sarriendo lædentes radices vel putando, bonos palmites præcidendo, vel quomodo alio modo illi præiudicantes, hi acutius reprehensi fuissent. Et certē qui in vanum laborant, & delectatione quietis carent, & consecutione mercedis. Piger si non fructum, labore saltem lucrantur. Hi & se fraudant, & labore fatigantur. Licit, qui sacra nō inuoluta portassent, præter laborem, in portando mortem obiissent quoque. Portent (inquit) inuoluta: & non tangent vasa Sanctuarij, ne moriantur. Magna profecto stultitia est, oleum & operam perdere, nullum inde fructum consequi. Si quam gloriam consequeris, vana illa est & falsa, sed plerunq; illam neque qualemcunque adipisceris. Non vera iustitia est, quæ alio dirigitur quàm ad Deum; ergo neque vera est gloria inde proficiscens. Dicunt enim quod non est, quod aliquid sit, causa esse non potest, haud secus, quod nō est verum, verum quod non est, efficere non potest. Ergo falsa iustitia veram gloriam minimē generabit, sit veræ iustitiæ quamuis similis. Porro similitudo mater est falsitatis. Simulachra quidem similitudinem referunt alicuius veritatis, sed veritas ipsa non sunt. Simulachra quidem gentium argentum & aurum, os habent, & nō loquuntur, oculos habent & non vident, neque manibus palpant, aut pedibus ambulant: siue etiam guttère clamant. Ideo non nisi falsus honor, falsusque cultus illis exhibetur. Quæ vero est falsa iustitia virtutisque simulachrum? Hoc dicitur a simulachris

Pro. 14.

Mat. 12.

Nom. 4.

Psal. 113.

mulachris gentium. Hæc enim non ob aliud populis proponebantur, nisi vt eis cultus adhiberetur, non vero vt auxilium ab eis aut bonum aliquod hauriretur, cum non esset spiritus in eis, non sensus, nõ vita, non vires, non quæuis cultores suos iuandi facultas; erant enim falsi dij.

II Haud secus iustitia illa opusque virtutis, quod ideo fit, vt hominibus ad gloriam capeßendã ostenderetur, falsa iustitia est, ad nihilũ valens; ac propterea falsus nõ verus honor illi exhibetur. Labor & sumptus vanẽ in hoc coalumuntur, vt fiat opus inutile: quæ magna stultitia est. At neque simulachris à cognoscentibus veritatem, cultus exhibebatur. Plures etiam in mũdo sunt, qui apertos habent oculos; & ipse mundus, vbi nouerit hypocritarum vanitatem; eam spernit, illos culpã & habet cõtemptui. Et hæc non est stultitia magna, laborare non in vanũ modo, verum etiam in malum sibi metipsi? O hominum stultitiã, qui vile pretium experunt; & illud ab eo requirunt, qui nec promissit, nec promissis stare consuevit, imò, qui non nisi fallaces reddit mercedes; quæ ideo, cum a decepto prodeat, deceptio est, vanitas & mendacium. Vnde non nisi ruina tibi expectanda sit, cum vanitas gratiam sustinere non valeat. Nam quòd grauitas sit, vbi vanitas quaeritur, Psalmus aperit manifeste exclamans: *Filij hominũ vsque quòd grauis corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendaciũ?* Si grauis es, & vanitati aut vacuo inmeritis, quid aliud te manet quã casus: quã ruina? quam precipitium: quam cordis cõfractio, contritio, perditio? O vani homines laborantes, vt doleant; operantes, vt fiant; satagentes, vt pareant. Miser quid quaeris à mũdo? quid à principe huius mũdi extolli? portari super pinnam templi? super cacumina montiũ? An nescis, quòd ideo eleuat, vt allidat? Non audis verba eius: *Mitte te deorsum Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me* Vt cadas iubet, vt deorsum te dimittas. Cecidit ipse vt fulgur de cœlorũ sublimitate, socios quaerit suarũ ruinarũ. Idẽd leuare contendit, vt deiectos illos cõtēnnat, deprimat, vt humiliet vsque in profundum. Quid igitur stultius?

Tom. 1. Bellintani.

quid nocentius quàm gloriã mundi quaeritare? At verò nunquid solus diabolus, aut mundus, aut quæuis creatura spernit huiusmodi gloriosos? Deus, Deus ipse contēnit illos, abicit, deicit. Quoniã Deus disti paur ossa eorũ, qui hominib. placent: cõfusi sunt quoniam Deus spernit eos. Huius stulti dissipatur ossa, qui nihil habet solidi, nihil firmi, cum sit vanitas ipsa: quin magis dũ extollitur quaerens hominibus placere, de alto cadit, & ossa illius confringuntur, deiectus à Deo, dũ alleuaretur. Hoc est enĩ Deũ spernere, illũ deurbare de loco celsitudinis, in gloriũ reddere atq; despectum. Ergò videte vosmetipsos, vt nõ perdatis, quæ operati estis, sed vt mercedẽ plenã accipiatu. Perdis opus (vt attendit Ioannes) si ex eo mercedem non accipis. Quid si malũ inde compares tibi? quid si damnũ? quid si damnationem? Merces inaniter operantis ad gloriã humanam, aut mala aut nulla est, aut falsa est & vacua.

Ergò mercedem plenam studiose adipsamur. Hanc reddit Pater cœlestis. Si benẽ feceris, scito cui feceris: Inquit Sapiens: & erit gratia in bonis tuis multa. Cui, quæso, elemosynam das, quando tuba canis, vt honorificeris ab hominibus: quicunq; ille sit, qui illam accipit, mihi videtur, quod ei illam das, pro quo das illam. Si ergo das, vt honorificeris ab hominibus, non Deo das, sed hominibus; imò neque hominibus, sed tibi ipsi, quia bonum tuum respicis, bonũ tibi spectas & expectas: consequens ergo est, vt à teipso mercedem expectes. Tu ergo tibi ipsi retribuẽ, a teipso accipe mercedem: Sed quid? dum hoc facis, nunquid nõ malefacis? Ergò das malefactori, peccatori, iniquo, impio. Et quid expectare debeas emolumentum, discedã Sapiens, ita scribente: *Da bono, & non receperis peccatorem. Beneficio humili, & non dederis impio; nam au-plicia mala inuenies in omnibus bonis, quæcunq; feceris illi.* Esto, loquatur Sapiens non de misericordia, sed de iustitia distributiua, sine de cõmuni quadam beneficentia, in qua personarum delectus habendus est. At elemosynam quoque ita accomodantur, vt deat iusto & negetur impio, quatenus iustus illam mereatur, & illi seruit

G g ad in-

Psal. 12. 16.

1. Ioan. 3.

12 Ec. 12. 7.

Ec. 12. 5.

Pre. 14. Mat. 1. 1.

Nam. 4. 1.

Psal. 4. 3.

Psal. 11. 1.

Mat. 4. 6. Mat. 4. 9.

Mat. 10. 41

ad iustitiam faciendam, & quatenus iusto facit ad pietatem, iuxta quod dicebat Dominus: *Qui recipit iustum in nomine iusti, mercedē iusti accipiet.* Ita quod finis in hoc spectandus est magis, quam persona, ut iustitia vera intendatur & gloria Dei; repellatur verò impietas, quæ obfistit gloriæ Dei. Ex quo sequitur verè iusto dari, quando studetur gloriæ Dei in impio autem & peccatori, ubi humanos fauores expectamus, quibus contra Deū pugnamus. Quod qui facit, duplicia in bonis suis inuenit mala, quæ videlicet, & infructuosa sibi sit iustitia ista, quæ est elemosyna, & itidem perniciosa: Ergo ut mercedē plenam accipias, hac ratione da iusto, ut honorificetur cœlestis Pater. *Benefac iusto* inquit Sapiens iste; & inuenies retributionem magnam, & si nō ab ipso, certè à Domino. Quare enim das iusto? Quia est filius Dei: Quia Deo rem gratam facis: Quia hoc præcit Deus: Quia ad iustitiam prouocas insipientes: Quia Deus inde laudatur & glorificatur. Ergo Pater ipse Deus, quem honoras, reddet tibi retributionē magnam. Scito cui feceris, quando benefeceris, & erit gratia in bonis tuis multa: grata erit Deo gratia ista elemosynæ tuæ; grata hominibus. Et inde tu gratias cōsequeris & gloriam. Quæ est gratia multa, mercesq; copiosa. Sibi Deus Leuitas dono à filiis Israel dari voluit, ut Deus retribuens totum populum remuneraret, & totū haberet populum acceptabilem. Ad hoc verò Leuitas voluit, ut ipsi Deo ministrarent in cultu Tabernaculi. Ergo donum istud spectabat gloriam Dei. Hinc & de Aaron principe omnium ministrorū Dei scriptū est, quod d stolum gloriæ induit eum, qua Deo appropinquabat, ut in omnibus honorificaretur Deus. Hanc igitur Dei gloria intendamus fratres charissimi. Hanc queramus in omnib. ut qui in omnia propter semetipsum operatus est, in omnibus honorificetur, & sit splendor gloriæ eius super nos, & dum hic viuimus, & in æterna vita, quam speramus. Amen.

Num. 8. 11

Ex. 45. 9.

Pro. 15. 4.

M O R A L E

13 Huiusquam rationabilia sunt præcepta Dei, quam æque viæ illius? & propte-

rea quam peruersæ viæ nostræ, qui recedimus ab illis, & declinamus à mandatis Dei? Omnium auctor est Deus: omnia propter semetipsum operatus est; nō indigens aliquo, cum det omnibus quidquid habet. Pro. 15. 4. boni, sed neque opus habet, ut illum laudemus & honorificemus. Etenim qui sibi ipsi gloria est, eaque infinita, habet & Filium, qui est splendor gloriæ eius, qui honorificat Patrem suū. Quod ergo postulat ab hominibus glorificari, sic resū natura cōparatum est. Eiusmodi est Deus ipse, ut debeat ab omnibus honorari, quod sit summus & vltimus finis, propter quem omnia. Eiusmodi est creatura omnis, ut non nisi ad gloriam Creatoris, in esse prodnei potius sit: nam ex nihilo cū sit, a quo nisi à supremo agente possibile non est, educi. Ipsum verò primū agens, nisi propter æquale sibi finem quiddam producere non potest est: ac propterea ut fieret creatura, necesse fuit intendi gloria Creatoris, qui ut est primū efficiens, ita & vltimus finis est. Eiusmodi maximè est rationalis creatura, quæ idcirco præ ceteris omnibus suæ nature excellentiæ, & diuinæ maiore similitudinis expressione ad Deū accedit propius, ut eius etiam gloriam possit intueri, atque in ea beatificari; cuius propterea exaltationem & magnificationem debeat totis viribus procurare. Et hoc magis adhuc, quoniam huius creaturæ tam nobilis pars magna recessit à Deo, quin & aduersus illum processit, contra illius gloriam pugnaturā: ut iure merito quæ vel remanet integra, vel quæ ad statum pristinum, siue æqualem, siue etiam maiorem reuocatur, ea conatu vehementiori debeat ipsum Altissimum honorare. Et maximè præterea quod Creator ipse Altissimus, ut à suis, quos restaurauit, magnificaretur, illos potissimum in omnibus honorauit & magnificauit, seque illis presentem gloriose declarauit, & quomodo ab eis honorandus esset docuit, & ad id maximis adduxit beneficiis.

14 Tot ergo cum sint tantaque causa, quam obrem Deum nostrum gloria teneamus afficere; vnde est quod ab hoc munere tam sumus alieni? Vnde quod tot peccatis illū afficimus ignominia? Vnde quod

vnusquisq; gloriam propriam quærit? Vnde quod bona illa pauca, quæ quasi Deum honorantes, efficiunt, ad nostram conuertimus exaltationem: Reddatur ratio huius tanti seeleris, si vlla est. Respondeat humana iniquitas, quæ infirmitas esse præcenditur. *Cælum sursum, & terra deorsum, & cor Regum inscrutabile.* An non potius peruersorum omnium prauum est cor & inscrutabile? Altitudinem cœli, terræ profunditatem ignoramus? Sed Reges sic occultant sua consilia, vt sibi secreta sua solis seruent, vt illorum non valeat homo rationem vllam reddere, sed quis tanti huius facinoris, quod omnibus ferè commune est, rationem poterit inuestigare, quandoquidem aduersus illud clamitet omnis ratio?

85. Si Deus tibi, ô homo, propositionem quandam naturalem dedit ad gloriam, illud est causa, quod similem valde sibi te creauit, vt idem esses veluti res diuina, & honore digna, & honorem diligens. Verum ista similitudo vt in suam prototypum tendat, cum natura sit comparatum, non quasi in se pulcherrimo, & a se, sed quasi ad eum pulchra, quia pulcherrimo similis ad illum, id totum quod gloriosum est, referri debet, extollere, eleuare. At tu tibi id seruas, tibi assignas, auare tibi ipsi quod Dei est arripis, improbe retines, animo possides obstinato. Quam gratiam Deus tibi in creatione iam fecit, vt ex eius similitudine gloriosus esses, vnde illius gloria, per tuam ostenderetur, eandem tu gratiam ad illius dedecus, vt solus tu appareas honorabilis, inique retorques? Vbi honorem accepisti, ibi tu in honorationem rependis, pro splendore tenebras reddis, pro claritate obscurum, pro honestate turpitudinem? Hæc enim est ratio cur ita facis? contra rationem agere? contra debitum? contra naturam ipsam, adde contra te ipsum, contra illam, quam expetis exultationem: Si ideo gloriosus apparuisti, quia summe gloriosi Altissimi similitudinem induisti quasi stolum gloriæ, simul ac ipsum Deum gloria sua expoliaueris, tu qui similis eius es, profectò nõ gloriosus iam, sed turpis apparebis.

An hoc non te parentes tui exemplo docuerunt? mox vt Dei gloriam sibi usurpare studuerunt? inglorij adeo turpesq; sibi metipsis visi sunt, vt se muro firma oculorum acie non auderent intueri. Vbi nunc est honor, laus, ô homo, dum Deum inhonoras? Homo cum in honore esset, non intellexit; vt similis fieret iumentis insipientibus, quibus non est intellectus. Cur homo confusus folia ficus, facisque tibi parizimata? num tanta est turpitudine, vt eam oculi ipsi sustinere non possint? quid facies miser, ante oculos Domini? fat cooperient, ipsam tuam turpitudinem perizomata illa? Si operuerunt satis, curte abscondisti a facie Domini Dei in medio ligni Paradisi? Cur Domino interrogante: *Adam ubi es?* respondes: *Audiui vocem tuam, & simui, eo quod nudus essem & simui?* Amissa gloria sua eam non valeret homo per se recuperare, etiam si naturam totam sibi adiungat auxilium. Quæ illi turpia sunt, hæc turpissima sunt ante Deum. Quod rectæ rationi displicet, id tantæ turpitudinis mundos Dei oculos offendit, vt neque ligna frondibus suis ac stipiribus tameris pulcherrima, atq; densa, illam valeant operire. Memento homo, qui cinis es, quod peccatum, vt appareat peccatum quantum quantum est, indiget lumine vultus Dei. Vidit oculus hominis aliquantisper eius turpitudinem, & putauit satis illam operam perizomatibus. At neque sic velatus homo ausus est comparere, ante oculos Domini, totus iam turpis erat, nudum se fateretur etiam perizomatibus indutus.

Ô turpitudinem, quæ honoris pulchritudinem quærens inuenit homo, & confusionem induit. Hæc est nostra hæreditas, ex turpitudine turpes nascimur & obsecuti: Lex illicitas viri & mulieris copulas prohibens vt ista phrasi: *Omnis homo non accedat ad proximam sanguinis sui, vt reuelat turpitudinem eius. Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies. Turpitudine enim patris tui est.* Ergo & in licito connubio turpitudine reuelatur, quam ibi Scriptura vocat ignominiam & fœditatē. Ergo ex ignominia nati sumus, neque ob

aliud, nisi quia parentes nostri gloriae cupidi, dum sibi illa adiungere student, eam a Deo subtrahere non verentur, ut merito vlti in quo peccauerunt, pro vestimentis gloriae, operi sint ignominia, & confusio-
ne induiti. *Quid* ergo, viam hanc sordidam ambulamus vniuersae carnis, ut gloriam, quae soli Deo debetur, nobis ipsis tribuamus, nostram facere velimus? Dominus regnavit, decorem indutus est. Sis Rex tu quoque, & decorem indueris. Rex fueras, constitutus, quando dixit Rex Regum nobis: Dominantini piscibus maris, & volatilibus caeli, & vniuersis animantibus. Atiumentis similis factus, iam super illa dominationem non habet plenam, quam tibi Dominus omnium largè concesserat: & propterea decorem exiisti, Et tu tamè indumento gloriae Deum expoliare moliris, ut illo indutus tu in oculis hominum appareas gloriosus? Moysi praecipit Dominus: Facies vestem sanctam Aaron fratri tuo in gloriae & decorem: Vt ita Deum gloriosum quodammodo referret. Addit Sapiens: Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filij eius soli, & nepotes eius. Quis ergo temerarius audacter nimis gloriae istam Dei atque decorem sibi praesumer applicare, illaque circumuestiri: o hominum temerariam nimis praesumptionem!

18. Isti fures sunt & latrones, qui non ouem tantum de ouili, sed gloriae de cubili, furto putant se Deo subtrahere. Qui ante Deum veniunt, se ante Christum faciunt, dum Christi gloriae, dum Dei honorem ad se trahunt. Sed quid tandem? *Quomodo confunditur fur, quando apprehenditur: sic illi confusi sunt.* Audi illorum confusionem. Quam vilis facta est nimis, iterans vias tuas. Et ab Aegypto confunderis, sicut confusa es ab Aethiopia. Nam & ab ista egredieris, & manus tuae erunt super caput tuum. Quoniam obtinuit Dominus confidentiam tuam, & nihil habebis prosperum in ea. Ut intelligas Scripturam, noueris, quod in ea illi gloria datur, in cuius virtute confidit quis, & in eo gloriatur, qui petit auxilium. Quod si res in contrarium cadat, ut inde potius accipiamus de-

trimentum, a quo emolumentum sperabatur, redit gloria in confusionem. Populus dum idolis fidebat, dum ab Allyijs petebat auxilium, dum ab Aegypto, a Deo derelictus maiori afficiebatur tribulatione, Domino conterente confidentiam eius, quam in huiusmodi vanis habebat auxiliatoribus: & ideo dicit, quod eorum manus essent super eorum caput, quonia qui valde pudefcit, suis vultum manibus operit. Tu ergo, qui in te ipso gloriaris, ut confundaris necesse est; sicut fur quando apprehenditur, quod gloriae Dei furatus sit, quam tamen restituere cogitur, addita & quinta parte, dum non manu sua, quae est quinque digitorum, declarat, nisi quid honoris, se Dei virtute fecisse. Vides malum, quod geritur: Dum Deum inhonoras, te ipsum inhonoras, dum tollis quod Dei est, perdis quod tuum est. Perdis tempus, perdis laborem, perdis apus, perdis gloriae, perdis Deum, ac te ipsum deniq; perdis. Heus! videre ne perdati, quae operati estis. Tibi ipsi, quae ad applica quod monet Salomon. *Ne sis testis frustra contra proximum tuum, nec lactes quemquam labijs tuis.* Testis frustra est, qui iurat in dolo proximo suo, allumens nomen Dei in vanum & frustra. Contra id quod lege cauetur: *Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum, nec enim habet insonitum Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.* Lactat labijs; qui blande loquitur sed in dolo. Quod proximo facere prohiberis, hoc ne tibi ipsi facias; magis intendit eloquium Dei. Falsum tibi persuades non minus firmiter, quam iuramento; tibi ipsi blandiris, te gloria dignum; tibi ipsi esse persuades, dum tibi placeas, dum in te gloriaris, dum te ipsum exaltas & tollis in tublime. Sed non debemus nobis placere, non nobis adulari neque lactare nos, quia totum & contra naturam est, & contra nostram vtilitatem. At si Deum glorificemus, omnia nostra sunt Deo consecrata solos capillos de se offerebat. Caput capillis aperit Dei gloriae significat, ut docet Apostolus. Completa sanctificatione capilli, quos seruare tenebatur toto tempore suae consecra-

secrationis, igni comburebantur, quæ erant protestatio, quod Deo darentur, ut fiebat quoque in omnibus sacrificiis. Heu! gloriam Deo dare, capillos nostros est illi offerre; non caput ipsum petis, capillos duntaxat; non manus, non pedes, non corporis aliud quiddam. Heu! quam modico contentus est Deus, & id modicum tamen iniuste subtrahemus illi; detrahemus? rapiemus? Et quid inde continget nobis? libertatem perdemus cum Samson, oculos, requiem, existimationem, vitam: Captus enim fuit, oculis priuatus, mola adductus, irrisus denique, & ad ultimum interemptus. Ergo soli Deo honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

ad illum accipiendum missos cædens, occidens, lapidans; post hanc enim, immo quasi propter hanc ingratiſſimam impiorum retributionem decreuit summus Prouisor mittere Filium suum, dicens: *Verobuntur filium.* At verò vnde factum est, quod nimiam illam suam charitatem amplificauit maximè, ad certam mortem tradens eundem Filium suum, ut illius morte mundum viuificaret? hoc ex verbis eius apparet processisse ex intolerabili & ingratiſſime, & scelere agricolarum, qui *videntes filium dixerunt: Hic est heres venite occidamus eum, & habebimus hereditatem eius.* Propterea enim & filius ipse testatur se ad obsequendum excellenti Patri: venisse propter indigna illi exhibita obsequia populi sui. Audiens quippe conquirentem Patrem contra Iudeos. Quod mihi multitudinem victimarum vestrarum? plenus sum: holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui. Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi. Solemnitates vestras odiui tanquam mea. Facta sunt mihi molestia, laboraui sustinens: Se huic prospicere tanto malo promptum ostendit, & obrulit. Vocem eius audimus in Psal. *Psal. 39. 7.* mo. Sacrificium & oblationem noluit, aures autem perfecisti mihi. Holocaustum & pro peccato non postulasti. Tunc dixi ecce venio. Inde veluti occasionem tanti sacrificij offerendi arripens, quod vetera illa iam veterascerent, & digna essent quæ repudiarentur. Quod quia mirabile est nimis, præposuit ipse Filius. Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua, & cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Annuntiaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Innumera sunt (inquit) mirabilia Domini, sed in hoc vno comprehenduntur omnia, quæ ideò, qui hoc præstat, factò magis, quam verbo annuntiat vniuersa. Si cogitationibus nostris assequi possemus non essent mirabilia, non sic ea contemplantes, repleremur stupore & extasi. Ergo sic operatus est; ut stuporem adderet super stuporem, atque ita magis accenderet nos ad hæc con-

Gg 3 remplanda

FERIA VI. DOMINICÆ DE SAMARITANA.

CONCIO PRIMA.

Simile est regnum cælorum homini Patri familiars, qui plantauit vineam. *Matth. 21.*

ARGUMENTVM.

Quid sit fructus huius vineæ. Ostenditur esse Dei honorem. Quanti Deus faciat hunc fructum. Quomodo istum reddere debeamus.

MIRVM est cum solus sit bonus Deus, à quo bona cuncta procedunt, dona sua maiora amplè communicaturus, expectare videatur rationes quasdam siue occasiones ex hominibus assumptas ad tanta bona largè expandenda super latitudinem terræ. *Plantauit à se vineam, & sepe circumdedit ei, & fudit in ea torcular, & edificauit turrin, & locauit eam agricolis.* At nimiam illam charitatem suam, qua sic dilexit mundum, ut Filium suum vniuersum daret; tunc ostendit, tunc commendauit, quando inimicus homo retribuit mala pro bonis, non reddens fructum vineæ, sed seruos quoque

Job. 16. 21.

Leu. 6. 9.

Job. 8.

Pro. 21. 10.

Exod. 10. 1.

Cor. 3. 11.

Cor. 11. 7.

1. Tim. 6. 10.

Job. 3. 16.

Psal. 39. 6.

Isa. 1. 11.